

Jaargang 34, nr 2 - april 2008

De Blauwe Klauwier

VWG De Kempen

Periodiek van Vogelwerkgroep De Kempen met o.a.

IJsvogel (*Alcedo atthis*) op Golfbaan Welschap

Jaar van de Nachtzwaluw

De huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen

©L. Peeters

Colofon

Redactie

Wim Deeben
Jan Wouters
Robert Kastelijn
Mark Sloendregt

Redactie-adres

Jan Wouters (eindredacteur)
De Braken 11
5541 AC Reusel
Telefoon: 0497-642391
E-mail: janenmargo@chello.nl

Omslag

Klapekster: Robert Kastelijn

Fotobijdrage

© Bij de betreffende fotografen

Uitgave

Vogelwerkgroep De Kempen
Postbus 386
5500 AJ Veldhoven

Copyright

© Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Wijze van aanleveren

Kopij bij voorkeur als 'Wordbestand' aanleveren. Wanneer literatuurgegevens verwerkt worden, moet de bron worden aangegeven. Indien tabellen, figuren en foto's in het artikel zijn verwerkt, dient duidelijk in de tekst worden verwezen en zo nodig waar deze geplaatst moeten worden. Artikelen worden door de redactie doorgenomen op inhoudelijke kwaliteit en taalgebruik. Foto's waarbij sprake is van verstoring worden niet gepubliceerd. De redactie behoudt het recht wijzigingen door te voeren

Inhoud

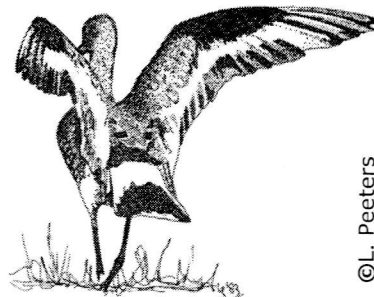
- 2 **Vogelvaria**
- 4 **De ijsvogel (*Alcedo atthis*) op Golfbaan Welschap**
Wil de Veer
- 14 **Nachtzwaluwinventarisatie 2007**
Mark Sloendregt
- 20 **Jaar van de Nachtzwaluw 2007**
Henk Sierdsema en Mark Sloendregt
- 24 **De huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 2007**
Wim Deeben
- 32 **Wij spraken met ...**
Robert Kastelijn
- 40 **Leesvoer**
- 42 **Activiteitenagenda april- oktober**

Vogelvaria

Met ingezonden mededelingen van leden

© L. Peeters

KLAPEKSTERS OP DE STRABRECHTSE HEIDE

EERSTE TELLING VAN HET NIEUWE JAAR

Voor de negentiende keer hebben leden van onze vogelwerkgroep begin januari de klapsteksters geteld op de Strabrechtse Heide. Vanuit punten aan de buitenzijde van de heide lopen diverse routes naar het midden van de heide. De waargenomen klapsteksters worden op kaart ingetekend. Tevens wordt de tijd erbij gezet en eventuele vliegbewegingen. Zo kan aan het einde van de telling bepaald worden hoeveel verschillende exemplaren er hun winterterritorium hebben.

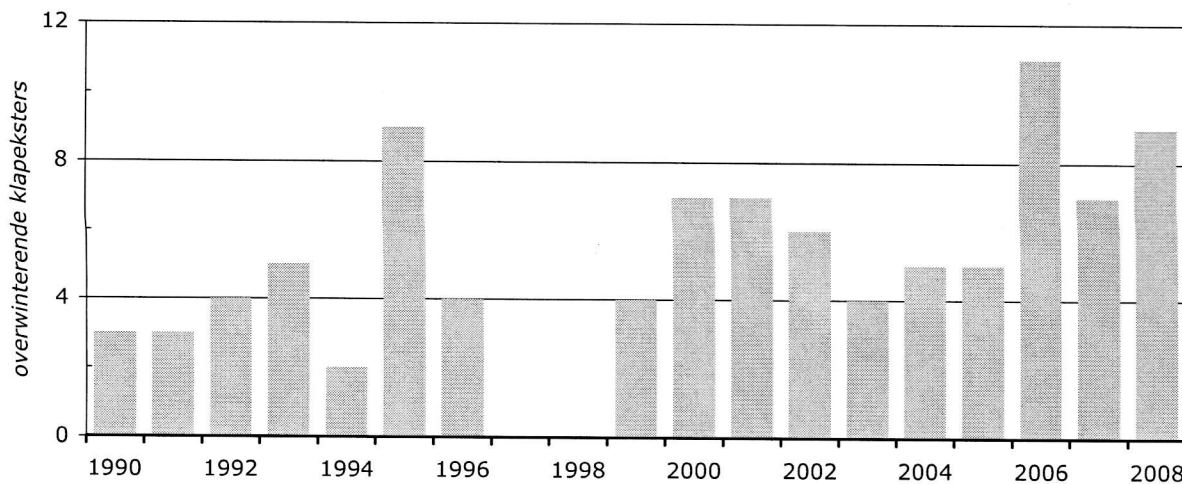
Dit jaar werden ondanks de mindere weersomstandigheden, negen verschillende vogels geteld. Aan de telling namen tweeëntwintig mensen deel, iedereen hartelijk dank voor zijn bijdrage, in het bijzonder Jap Smits voor het beschikbaar stellen van de ruimte en koffie.

Als we de grafiek bekijken dan zien we dat de telling van 2008 de op twee na beste telling ooit is.

Piet van Happen

Aantal getelde klapsteksters tijdens simultaantellingen op de Strabrechtse heide

'AFWIJKEND' GEDRAG VAN KLAPEKSTERS

LANDSCHOTSE HEIDE, OKTOBER 2006.

Mooi weer, redelijk wat trek en een klap-ekster die zich steeds dicht bij de telpost ophield en zich daardoor al mooi had laten bekijken. Op een bepaald moment kwam er een groepje lijsters laag over de heide aangevlogen. De klap-ekster die in de vliegbaan van deze groep zat deed een uithaal naar een van de vogels. Het gebeurde zo snel en niet in het volle gezichtsveld van de tellers zodat er in eerste instantie met ongeloof werd gereageerd op deze actie. Maar al snel werd duidelijk dat toch de klap-ekster verantwoordelijk was voor deze actie. De vogel hing frequent biddend boven het slachtoffer en verdween regelmatig in de heide. Waarschijnlijk om te eten van de prooi.

Na een tijdje kon ik mijn nieuwsgierigheid niet meer bedwingen en ben gaan kijken wat de prooi nu precies was en hoever deze al was opgegeten. Het bleek te gaan om een zanglijster. De vogel lag op zijn rug op de grond en de buik was gedeeltelijk kaal geplukt. Maar de huid was nog intact. Later bleef de klap-ekster op dezelfde manier bezig met zijn prooi.

NETERSELSE HEIDE, DECEMBER 2007

Op de Neterselse Heide zijn deze winter flink wat beheermaatregelen uitgevoerd. Met een kraan zijn stroken 'geplagd', kris kras door de heide. De vrijgekomen top-laag werd langs deze stroken op hopen gezet en is later afgevoerd. Tijdens een bezoek aan de Heide in het kader van de klap-ekstertelling, werd een vogel gezien die op een uitstekend takje zat wat uit een van de plaghopen stak. De vogel zat met grote belangstelling te kijken naar de grond van een van deze hopen. Had de vogel geleerd dat er in dit plagsel op een makkelijke manier prooien te verschalken zijn, bijvoorbeeld insecten, maar ook overwinterende hagedissen. Toen ik na ongeveer een uur weer op dezelfde plek terug kwam zat de vogel nog steeds op een van de hopen, te turen naar de grond.

Ik heb de vogel ruim een kwartier gevolgd maar heb niet gezien dat er iets van de grond werd gepakt. Toch was zijn blik steeds naar beneden gericht.

Pieter Wouters

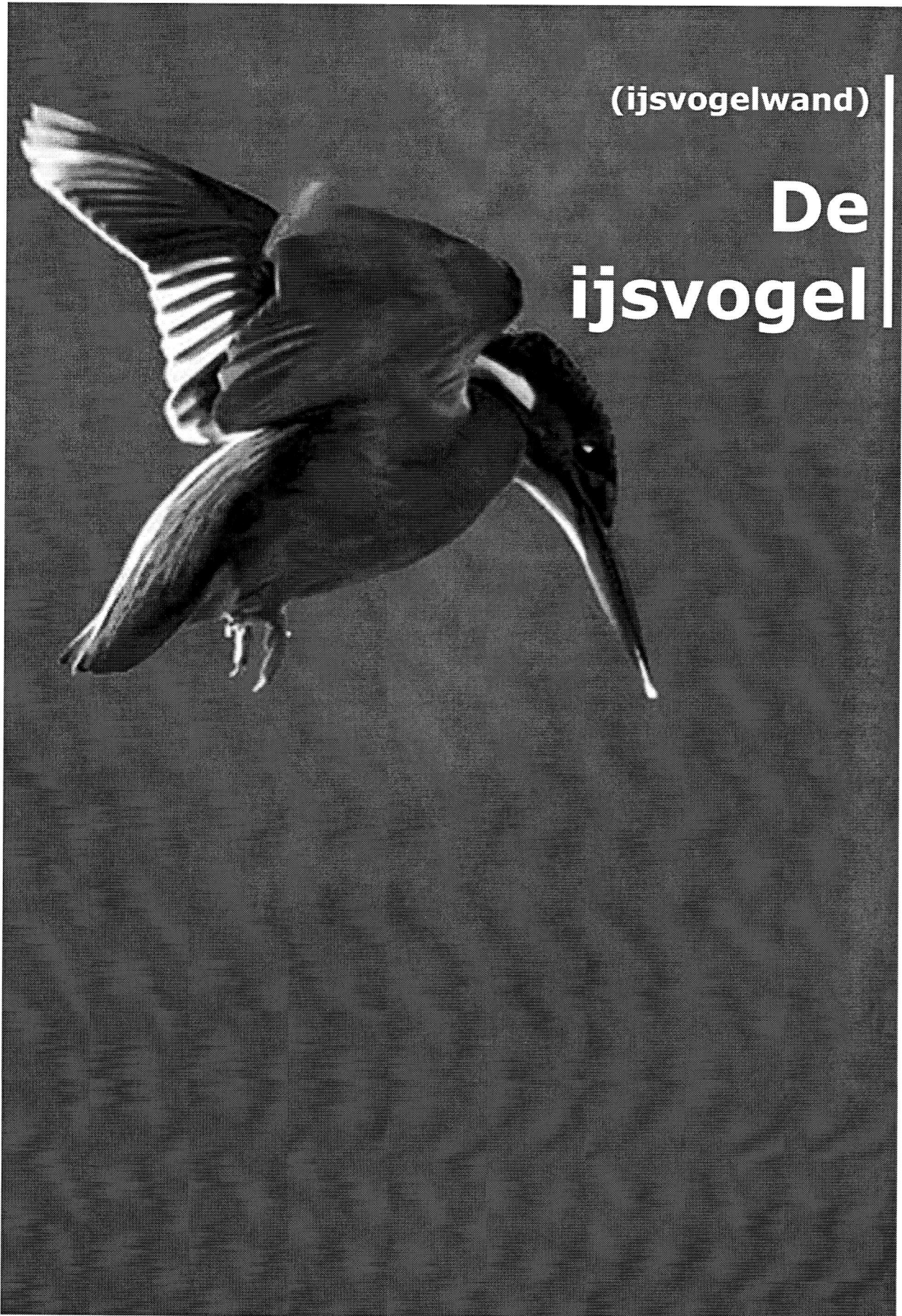

©L. Peetres

(ijsvogelwand)

De ijsvogel

De ijsvogel (*Alcedo atthis*) op Golfbaan Welschap

Wil de Veer

DE IJSVOGEL

De ijsvogel die in Nederland voorkomt is een kleine tot middelgrote compacte vogel met een relatief grote kop, lange snavel, korte hals en kleine poten. Een volwassen exemplaar is iets kleiner dan een spreeuw en meet van kop tot staart ongeveer 17 tot 19,5 cm, inclusief de relatief grote snavel die tussen de 3,5 en 4,5 cm meet.

Het gewicht van een ijsvogel varieert van 36 tot 42 gram, dit is mede afhankelijk van de conditie van de vogel. De staart is zeer kort. De kruin en vleugels zijn groenachtig blauw (afhankelijk van de lichtinval); staart, stuit, rug en onderste deel van de mantel zijn schitterend blauw (variërend van kobalt tot azuur); onderzijde en oorstreek zijn oranjebruin; keel

en vlek op zijhals zijn sneeuwwit. De pootjes van een volwassen ijsvogel zijn vrij klein, oranje/rood van kleur met zwarte nageltjes, drie tenen wijzen naar voren, één teen naar achteren. Een volwassen exemplaar is te onderscheiden van een juveniel door de poten, deze zijn bij een juveniel donker van kleur, en een onvolwassen exemplaar heeft een wit puntje aan het eind van de snavel. In het geheel is een juveniel wat valer van kleur. Bij het vrouwtje is de onderkant van de snavel rood, bij het mannetje is deze zwart.

De ijsvogel behoort tot de orde van Scharrelaarvogels (*Coraciiformes*), samen met de bijeneters, scharrelaars, hoppen en neushoornvogels. Onder die orde valt de familie *Alcedinidae*, waartoe een hon-

© H. Bouwmeester

Waterpartij op Golfbaan Welschap

© W. de Veer

derdtal verschillende ijsvogels behoren. In Nederland komt echter slechts één soort voor.

De ijsvogel een zeer behendige snelle vlieger, die meestal laag en roepend over het water scheert. De kans om hem te horen is vaak groter dan om hem te zien. De broedtijd is van maart tot en met augustus. Het graven van de nestgang duurt vier tot tien dagen. Per jaar zijn er één tot twee broedsels, soms drie. Per legsel vier tot acht eieren. De broedduur bedraagt 18-21 dagen. De jongen vliegen na 23-27 dagen uit.

De ijsvogel leeft voornamelijk, uitgezonderd het broedseizoen, solitair. Een paartje heeft een territorium dat enkele honderden meters tot een kilometer kan beslaan, afhankelijk van het voedselaanbod. In de broedtijd is het paartje zeer territoriaal en duldt geen andere soortgenoten. Indringers worden luid roepend achterna gezeten en verdreven. In de winter kan het territorium enkele kilometers bedragen. Het mannetje en vrouwtje leven in deze periode gescheiden van elkaar.

DE NAAM IJSVOGEL NADER VERKLAARD

De wetenschappelijke naam van de ijsvogel is *Alcedo atthis*. Over de oorsprong van de Nederlandse naam van de ijsvogel bestaan verschillende theorieën. Er wordt wel beweerd dat de ijsvogel zijn naam kreeg omdat hij in de winter vaak gezien werd bij een wak in het ijs, om daar een visje te kunnen vangen als het overige water dichtgevroren was. Waarschijnlijker is dat de naam is afgeleid van het Germaanse Eisenvogel, ofwel 'ijzeren vogel' wat slaat op het blauw van de rugveren van de ijsvogel. Later is deze naam verbasterd tot ijsvogel, waarschijnlijk in combinatie met de eerste theorie.

Vanwege de naam denken veel mensen dat ijs geen probleem is voor deze soort. Niets is minder waar. Ijs is zijn grootste vijand. Als het water dichtgevroren is kan hij geen visjes meer vangen, waardoor zijn vetreserves afnemen. De stuitklier waarmee hij zijn veren waterdicht houdt, gaat dan minder goed werken. Hierdoor zullen uiteindelijk zijn veren teveel water opnemen bij een duik in het ijskoude water. In een strenge winter met langdurige ijsbedekking, sterven dan ook veel ijsvogels.

BIOTOOP

De biotoop van de ijsvogel is een beetje afhankelijk van het seizoen. Het belangrijkste gedeelte van het jaar, het broedseizoen, verblijft hij het liefst in de buurt van langzaam stromend water, vaak in de vorm van een beek of een kleine rivier, met een steile oever om een nest te graven. Essentieel zijn een goede visstand en helder water.

Tevens is rust en beschutting in de vorm van struiken en bomen belangrijk en niet te vergeten een ruime hoeveelheid kleine vis in het water. Je treft hem ook aan bij wat grotere vijvers met voldoende beschutting en steile oevers. Buiten het broedseizoen zwerft de ijsvogel rond, de ene blijft in de buurt van het nest, andere weer ondernemen trektochten. Veelal is er een trekgedrag in de richting van de kust vast te stellen, want ook aan zee kun je de ijsvogel tegenkomen. Als de winter echt streng wordt en er veel open water dichtgevroren is, kun je hem midden in de stad tegenkomen, waarbij de enige voorwaarde de beschikbaarheid van vis schijnt te zijn.

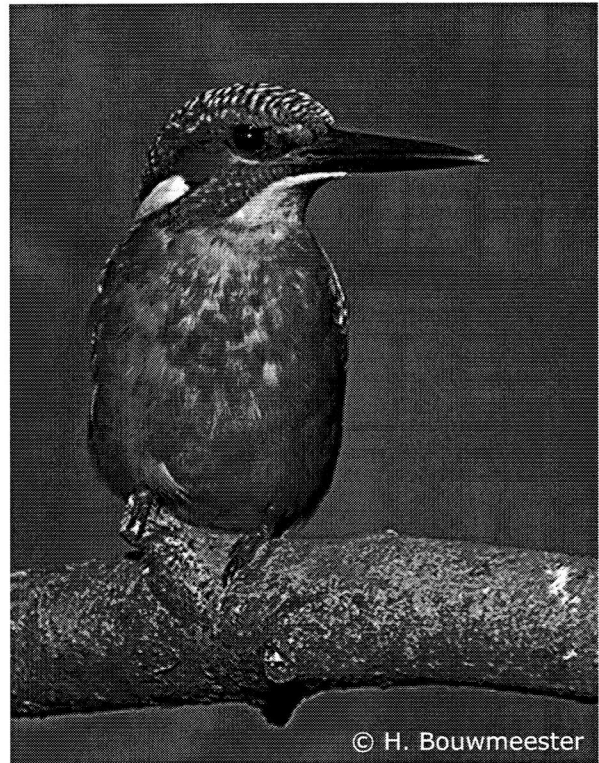
IJsvogels broeden vooral in het oosten, midden en zuiden van Nederland.

VOEDSEL

Bij zijn voedselkeuze gaat de voorkeur uit naar vis (indien voldoende aanwezig 100%). De soort doet er niet toe, als de prooi maar niet groter is dan zeven centimeter. Daarnaast staan, in slechte tijden, alle mogelijke waterdieren op het menu zoals: larven van een grote libel, een platbuik en een beekjuffer; waterschorpioen; vijverloper; bootsmannetje; schaatserijder; duikerwants; larven van geelgerande- en spinnende watertor en van het schrijvertje; jonge kikker; kokerjuffer. De vis wordt in een stootduik gevangen en gedood door hem met kracht tegen een tak te slaan. Vaak wordt de duik uitgevoerd na even 'bidden', iets wat we ook van de torenvalk kennen. Meestal wordt er niet dieper dan 20 tot 25 cm gedoken.

VOORTPLANTING

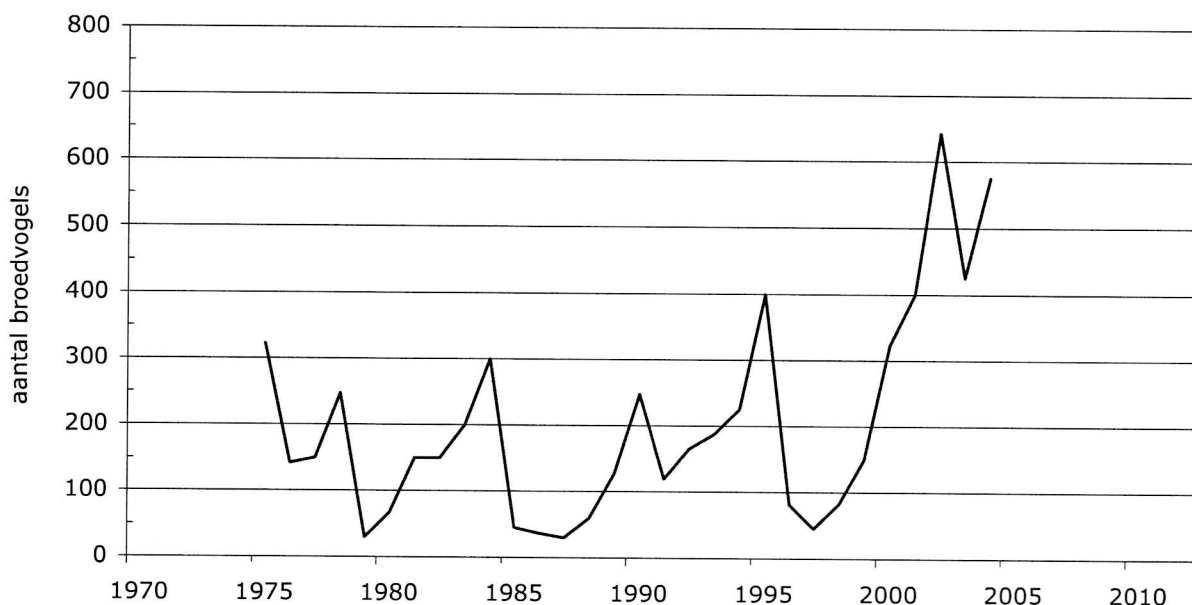
Begin maart begint een drukke tijd. Mannetje en vrouwtje vliegen luid roepend

© H. Bouwmeester

achter elkaar aan en nadat een eerste paring heeft plaats gevonden begint het zoeken naar een geschikte nestplaats. Wanneer een wandje gevonden is, kan het graven beginnen. Het eerste stukje aarde wordt weggepikt door voor de wand vliegend stil te hangen, het zogenaamde 'bidden'. Langzaam ontstaat zo een centimeters diepe gang, waar de ijsvogels net in kunnen kruipen.

Om zijn eieren en later de jongen goed te beschermen graaft de ijsvogel zijn nest in een steile wand. De ideale nestgelegenheid biedt een afgekalfde oever van een beek of rivier, met een hoogte van ongeveer een meter boven de waterspiegel. De ijsvogel graaft met zijn sterke snavel een gang met een doorsnede van zo'n vijf centimeter en een lengte die varieert van vijftig tot honderd centimeter. Aan het einde van deze gang bevindt zich de nestkamer, deze is ca. 10 x 15 cm groot en is iets uitgehold zodat de eieren niet naar buiten kunnen rollen. Het nestkamertje wordt verder niet bekleed, de eieren worden op de kale bodem gelegd, er ontstaat echter na verloop van tijd wel een bedje van braakballetjes van de jongen. De gang loopt naar de nestkamer toe iets omhoog. Dit heeft twee functies. Ener-

FIGUUR 1. AANTALSONTWIKKELING IJSVOGEL © NETWERK ECOLOGISCHE MONITORING (SOVON, CBS)

zijds zorgt de ijsvogel er zo voor dat door een plotselinge hoge waterstand het water niet zomaar het nest inloopt, anderzijds dient het om de uitwerpselen die de jongen de gang inspuiten naar buiten te laten lopen. Het invlieggat bevindt zich meestal ongeveer dertig centimeter onder het maaiveld.

Wanneer een geschikte oever ontbreekt, maakt de ijsvogel ook wel gebruik van de kluif van een omgewaaide boom. In dat geval wordt uit noodzaak vaak minder diep gegraven, soms slechts dertig centimeter. In de buurt van het nest kiest de ijsvogel meestal een tak uit als uitkijkpost. Tijdens het graven houdt vaak de ene ijsvogel op die tak de uitkijk, terwijl de andere graaft. Om beurten graven het mannetje en het vrouwtje zo'n vijf tot tien minuten aan de nestpijp. Het aflossen kan zo snel gaan, dat wanneer de ene ijsvogel nog maar net terug uit de gang is, de andere al van de uitkijkpost is weggevlogen, waarna de plaats op de uitkijkpost meteen wordt ingenomen. De vogel die net gegraven heeft neemt daarna meestal een paar maal achtereen een duik in het water, waarna er grondig gepoetst wordt, waarbij het zand van de snavel wordt geveegd en de veren ontdaan worden van

zand en steentjes. Omdat de ijsvogels maar net door de gang kunnen, moeten ze achterwaarts terug naar buiten schuifelen, waarbij het korte staartje het losgemaakte zand naar buiten schept, hierdoor blijft er veel zand in het verenkled zitten. Hoever de ijsvogels gevorderd zijn met de nestkamer is mooi te zien als ze niet meer achterwaarts de gang uitkruipen, maar voorwaarts. De nestkamer is dan zo ver gevorderd dat de vogels hierin kunnen draaien en niet meer dat hele stuk achteruit terug hoeven te schuifelen.

Na ongeveer twee weken graven, afhankelijk van de samenstelling van de bodem, is het nest klaar en zal het niet lang meer duren voordat meerdere paringen plaats vinden en het eerste ei gelegd kan worden.

De paring vindt meestal 's morgens plaats. Het mannetje biedt, net als eerder tijdens de balts, een visje aan, wat door het vrouwtje wordt geaccepteerd (niet elke paring wordt echter voorafgegaan door het aanbieden van een visje, dit neemt af naar mate de vogels elkaar geaccepteerd hebben als partner). Na enkele seconden zacht naar elkaar te hebben gefloten, vliegt het mannetje met een boogje naar het vrouwtje toe, gaat 'biddend' boven

haar hangen, terwijl ze een horizontale houding aanneemt, zodat het mannetje op haar rug kan landen.

Met zijn snavel pakt hij haar bij de nekveertjes vast om steun te zoeken en brengt de cloaca's tegen elkaar, waarna de bevruchting plaatsvindt. De paring voltrekt zich binnen een halve minuut, waarna het mannetje recht omhoog wegvliegt.

Het vrouwtje begeeft zich na een tijdje in het nest, waar ze een ei legt. De eieren moeten ieder afzonderlijk bevrucht worden, elke dag wordt een nieuw ei bevrucht en gelegd. Pas als alle eieren (6-8 per broedsel) gelegd zijn wordt met broeden begonnen, waardoor de eieren vrijwel gelijktijdig uitkomen. Voor de oudervogels breekt een drukke periode aan. De jongen bedelen voortdurend om vis. In het begin worden ze nog gevoerd met kleinere vissen, maar al snel zie je de ouders het nest ingaan met vissen waarvan het lijkt dat ze groter zouden kunnen zijn dan de jongen zelf. Toch weet een ijsvogeljong zo'n grote vis te verorberen, waarbij het voorkomt dat het eerste gedeelte van de vis al aan het verteren is in de maag, terwijl de rest nog buiten de snavel hangt. Na het ontvangen van een vis schuift de jonge ijsvogel op en gaat het volgende jong voor de nestgang zitten. Zo komen alle jongen niets tekort en krijgen ze ongeveer alle evenveel voedsel.

Na een kleine vier weken zijn de jongen volgroeid en is de tijd bijna aangebroken dat ze het nest gaan verlaten. Enkele dagen van tevoren is dat al merkbaar aan de ouders. Doordat het jong dat aan de beurt is om gevoerd te worden de ouder al tegemoet komt in de nestgang, kan de ouder niet meer draaien in de nestkamer en zal het nest achterwaarts moeten verlaten.

Na het verlaten van het nest zoeken de jonge ijsvogels snel een veilig plekje op in de buurt. Ze produceren nog niet hetzelfde geluid als de ouders, maar een zacht 'tsjip', waarbij ze op de tak op en neer wippen. De ouders voeren de jongen nog enkele dagen na het uitvliegen, daarna worden ze uit het territorium verjaagd en moeten ze zelf hun kostje bij elkaar scharrelen. Die eerste weken zijn cruciaal voor de jonge ijsvogels.

AANTALLEN

In 2002 riep SOVON het jaar van de ijsvogel uit. Dat houdt in dat landelijk tellingen worden gehouden om te kijken hoe de soort ervoor staat. Het populatieverloop valt samen met de weersomstandigheden. De winters van 1995/96 en 1996/97 waren de laatste strenge winters. Ze zorgden voor een ware slachting onder de populatie. In 1995 schatte men het aantal broedparen op vierhonderd. In 1997 waren er nog hooguit vijftig over!

De reden dat het tegenwoordig zo goed gaat is het dus feit dat we diverse 'zachte' winters hebben gehad.

Tijdens de telling in 2002 bleek dat de soort zich goed hersteld had en de teller bleef steken op ongeveer 550-600 broedparen (zie figuur 1). Volgens de recentste gegevens broeden er momenteel 650-700 paartjes in ons land (SOVON, Vogelbalans 2007). De natuur zorgt dus na strenge winters voor een snel herstel, mede doordat de ijsvogel twee tot drie broedsels per jaar heeft. Omdat het momenteel zo goed gaat is de soort van de Rode Lijst afgehaald.

BEDREIGING

De grootste bedreiging wordt door de mens veroorzaakt, namelijk watervervuiling. Hierdoor vertroebelt het water en sterven de prooidieren waar de ijsvogel op jaagt. Een andere bedreiging is het verdwijnen van geschikte broedplaatsen door normalisering van oevers van beken en rivieren. Recreatie, o.a. watersport, en vogelaars die ten koste van alles een mooi plaatje willen schieten vormen ook een bedreiging. Als de verstoring vroeg in het voorjaar optreedt, vertrekken de vogels naar een andere plek. Wordt op korte termijn geen geschikte plaats gevonden dan wordt dat jaar niet gebroed. Vooral veel jonge vogels vliegen zich dood tegen ramen. Het plakken van stickers op ramen en terrasruiten kan deze sterfte verminderen. Het verkeer eist ook zijn tol. Predatie door bijvoorbeeld roofvogels, bunzing en hermelijn komt ook voor.

In een strenge winter is het zaak de vogels te helpen door een wak in het ijs te hakken en open te houden.

IJSVOGEL OP GOLFBAAN WELSCHAP

Tijdens mijn inventarisatie in 2002 van de broedvogels en alle soorten die voorkomen op Golfbaan Welschap, werd de soort waargenomen. Na nader onderzoek in de daaropvolgende jaren leek het mij mogelijk om de ijsvogel een kans te bieden om tot broeden over te gaan op het terrein. In overleg met de eigenaar en de greenkeepers werd besloten een plan op te stellen wat er precies gedaan moest worden. Besloten werd om een wand aan te leggen bij de waterpartij op hole 8.

In de winter van 2005 werd de zandwal aangelegd. De wal is ongeveer 1.60 m hoog, 15 m lang en 1.20 m breed. Belangrijk was om het zand goed te laten 'inklinken', dit om instortingsgevaar te voorkomen. Ter versteviging werden wortelkluiten en takken in het zand verwerkt. De beschoeiing, met daarvoor grote houten schotten, zorgde ervoor dat alles op zijn plaats bleef.

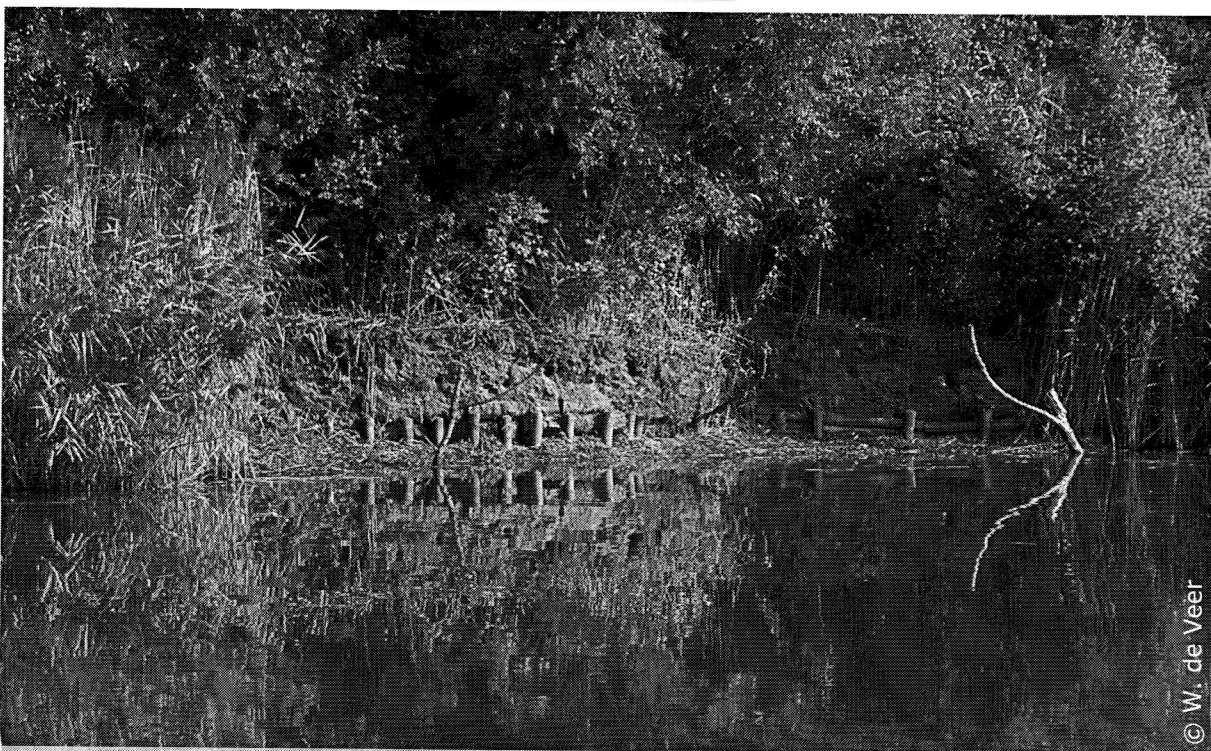
Waar niet op gerekend was, de bemoeienissen en commentaren van diverse golfers: het ziet er niet uit; wat een rotzooi en meer van dit soort opmerkingen. Anderen hadden meer begrip en zagen wel

in dat het allemaal maar tijdelijk was. Om tegemoet te komen aan de klagers besloot de eigenaar het geheel af te dekken met groen plastic. Helaas, een groep vond dit nog slechter, omdat het zo opviel, en weer was er discussie. Zelf heb ik me er niet mee bemoeid omdat je het niet iedereen naar de zin kan maken en ik de overtuiging had dat als de schotten konden worden weggenomen, het geheel snel begroeid zou zijn en niet zou opvallen.

Wat natuurlijk ook de bedoeling is als je maatregelen neemt om een vogelsoort bescherming te bieden.

Op 10 januari 2006 werden het plastic en de schotten verwijderd en kon de natuur zijn gang gaan. Al snel was de hele wal begroeid uitgezonderd de voorkant, die pas gaandeweg het seizoen begroeit, wat ook de bedoeling is. Om de vogels aan te moedigen werden diverse gaten in de wal geboord, zodat al een begin was gemaakt voor een nestpijp. De gang werd schuin omhoog geboord.

De verwachtingen waren groot toen de ijsvogel zelf 'proefboringen' ging doen. Helaas besloot de ijsvogel toch om zijn

© W. de Veer

Ijsvogelwand op Golfbaan welschap, gereedgekomen in de winter van 2005

geluk ergens anders te beproeven en er werd niet genesteld. De winterkoning kon het wel waarderen en deze maakte direct gebruik van een van de gaten om in te gaan nestelen. Moed werd geput uit het feit dat de ijsvogel vaak bij de wand op de speciaal voor hem geplaatste stok zat, plus het feit dat hij aan het graven was geweest. Reikhalzend werd uitgekeken naar het broedseizoen 2007. Zou het dit jaar dan gaan lukken?

Veel tijd werd gestoken in het observeren van de ijsvogels en het bleek dat de wand een grote aantrekkingskracht uitoefende. Diverse paringen werden gezien en begin maart werd een nestpijp gegraven en daarna werd tot broeden overgegaan. De vogels wisselden elkaar af met broeden en half april werd duidelijk dat er jongen waren. Aan de frequentie van voeren, in het begin kleine visjes en met het groeien van de jongen werden ook de visjes groter, kon worden afgeleid dat er meer dan vier jongen in het nest moesten zitten.

Op 26 april begonnen de vogels al een nieuwe nestpijp te graven, wat er op duidde dat er over zou worden gegaan tot een tweede broedsel. Vol verwachting

werd uitgekeken naar het uitvliegen van de jongen. Omdat er regelmatig lang werd gepost werden er interessante dingen waargenomen.

Zo werd op 6 mei het volgende genoteerd: de vogel komt na het voeren van de jongen nog gewoon uit de pijp (niet achterste voren); in het algemeen werden de gevangen vissen 18 tot 25 keer tegen de stok aangeslagen voordat ze dood waren, daarna wordt het visje gedraaid en met de kop naar voren aangeboden; het voeren gebeurt met tussenpozen van 5 tot 10 minuten en duurt 5 tot 7 seconden; een opvallend detail was dat 's morgens de vissen veelal op de waterpartijen van de golfbaan werden gevangen, maar dat in de namiddag gevist werd in Meerhoven, waarbij het opviel dat de vangst 's middags steeds goudvissen betrof en de ijsvogels moeten daar zowat een hele vijver hebben leeg gevist; na het voeren volgt een vast ritueel en duikt het mannetje twee keer in het water; het vrouwtje bemoeit zich niet meer met voeren, maar verblijft langere tijd in de tweede nestpijp of gaat in een boom op de wal zitten; soms brengt het mannetje een grotere vis

© H. Bouwmeester

Zaterdag 15 september 2007 is de zandwal geschoond en in orde gemaakt

mee en geeft deze aan het vrouwtje.

Op 15 mei de gehele dag gepost. 's Morgens gaat het mannetje voor de nestpijp zitten en maakt zachte geluidjes. Hij vliegt de pijp in en uit maar voert niet. Het lijkt erop dat hij de jongen aan wil moedigen om naar buiten te komen. Dit duurt zo tot vroeg in de middag waarna hij voor het eerst met een vis aan komt vliegen, de pijp ingaat en er achterste voren uitkomt.

Op 18 mei worden de jongen nog steeds gevoerd. Op 21 mei hoorde ik jongen bij de slenk, achter mijn observatiepost.

Het moment van uitvliegen heb ik dus gemist!

Op 22 mei werd mij gemeld dat een dag eerder langs de baan een dode ijsvogel was gevonden. Helaas lag deze er niet meer en dus kon niet worden geconstateerd of het een juveniel dan wel een adult betrof. Nu moest er gepost worden om uit te zoeken of de beide oudervogels

er nog waren. Gelukkig bleek dit het geval en al snel bleek dat ook het tweede broedsel succesvol zou zijn. In grote lijnen herhaalde zich wat er bij het eerste broedsel was geconstateerd. Later zijn hier ook minstens vier jongen uitgevlogen.

Ook werd aangevangen met een derde broedsel maar na ongeveer een week werd duidelijk dat dit, om wat voor reden dan ook, niet doorging. De oudervogels bleven op en rond de wal maar zij gingen de nestpijp niet meer in.

Zaterdag 15 september is de zandwal geschoond en in orde gemaakt voor het volgende jaar. Van de gegraven nestpijpen werd het volgende genoteerd: de eerste nestpijp waarin gebroed werd had een doorsnede van 7 cm, was 48 cm diep en lag 65 cm boven de waterspiegel; de tweede had een doorsnede van 7 cm, was 55 cm diep en lag 40 cm boven de waterspiegel en de derde had een doorsnede van 9 cm, was 60 cm diep en lag 40 cm

boven de waterspiegel.

Buiten een nest van een merel die op de wand heeft gebroed, werd ook een groot wespennest aan getroffen. Zou dit laatste de oorzaak kunnen zijn voor het niet vervolgen van het derde broedsel? Navraag bij Corné van Oosterhout, ijsvogel deskundige, leverde niets op. Hij had hier ook geen ervaring mee.

Om de soort nog meer van dienst te zijn is aangevangen met het creëren van een tweede zandwal langs de waterpartij van hole 6 en 7. Hier worden ook regelmatig ijsvogelsesignaleerd. Dit territorium is op ruime afstand van de eerste wal, zodat hier een nieuw broedgeval zou kunnen komen.

Gezien de vele nieuwe waterpartijen die er dit jaar gegraven zijn en het grote aanbod aan voedsel, zowel op het terrein als in de directe omgeving, is mijn verwachting dat de soort zich nog zal uitbreiden

op Golfbaan Welschap.

Dankwoord

Dank aan André Jeurissen, eigenaar van Golfbaan Welschap, voor de toestemming om de wal aan te leggen. Verder aan alle Greenkeepers die meegeholpen hebben en speciaal aan Marijn van den Berk, die het meeste werk heeft verricht.

LITERATUUR & BRONNEN:

Bolkenbaas, K (1991), *Ijsvogels in de Biesbosch*. Uitgave: Pictures Publishers, Wijk en Aalburg 1991

Svensson L. & Grant P.J. & Mullarney K. & Zetterström D (2000); *ANWB Vogelgids van Europa*. Den Haag

SOVON Vogelonderzoek Nederland

SOVON-Nieuws 16e jaargang nummer 1 maart 2003

Tekst gedeeltelijk overgenomen van **Corné van Oosterhout**, **website www.ijsvogels.nl** (webdesign/copyright ©2002)

2007, Jaar van de Nachtzwaluw

MELD JE NU AAN!

(inventarisatie)

De nachtswaluw

©M. Sloendregt

Corridor tussen Klein Hasselsven en Hasselsvennen, Leenderbos 2007

Nachtzwaluwinventarisatie 2007

Mark Sloendregt

In 2007 werden in het Leenderbos en Grootte Heide 49 territoria Nachtzwaluwen geteld.

Dat jaar werd de telling voor de eenentwingste maal gehouden, een dergelijke langdurige reeks geeft een goed beeld van de populatieverloop.

De telling beslaat een periode vanaf 15 mei tot en met 10 augustus.

Van 27 avonden zijn alle gegevens gerubriceerd en in kaart gebracht.

Jaar van de Nachtzwaluw, 2007

Het jaar 2007 werd uitgeroepen tot 'Jaar van de Nachtzwaluw' door SOVON Vogelonderzoek Nederland. Met een landelijke campagne en een oproep aan vogelaars om te gaan tellen is getracht meer te weten te komen over deze soort en de stand van de landelijke populatie. Er diende volgens een bepaalde methodiek te worden gewerkt en gegevens konden online worden ingevoerd. De telmethodiek bestond uit minimaal twee bezoeken per onderzoeksgebied (lees kilometerhok); maximaal vier. Bij voorkeur avondbezoeken omdat de zangperiode bij ochtendbezoek korter is. Het eerste bezoek diende tussen 15 mei en 30 juni plaats te vinden en het tweede bezoek tussen 1 juli en 10 augustus. Per bezoek werden alle waarnemingen nauwkeurig ingetekend als mede het type waarneming (zang, balts, alarm), en de weersomstandigheden. Behalve terreinen waar jaarlijks wordt geïnventariseerd zoals Boswachterij Leende zijn vooral de minder onderzochte terreinen zoals gemeentebossen en dergelijke van belang. In de Kempen zijn uiteindelijk ongeveer twintig terreinen en zestig kilometerhokken onderzocht. Het resultaat in Oost-Brabant staat op een voorlopige score van 267 territoria (11-'07, SOVON-nieuws). Op de Veluwe werden vorig jaar enkele nachtzwaluwen gezenderd om een gedetailleerd beeld te kunnen verkrijgen van o.a. de territoriumomvang en de leefgewoonte van deze soort. Een uitgebreid rapport van SOVON over deze campagne 'Jaar van de Nachtzwaluw, 2007' is in februari van dit jaar verschenen en wordt in deze uitgave ook besproken.

Werkwijze

In vergelijking met 2006 is dezelfde werkwijze gehanteerd.

Elke avond werd een half uur voor zonsondergang gestart vanuit een plek in Boswachterij Leende waar nachtzwaluwen te verwachten waren. De recorder werd pas gebruikt als er een half uur na zonsondergang geen spontane zang kon worden geregistreerd. Op een avond kon afhankelijk van de zangactiviteit hooguit anderhalf uur worden geteld, de telling eindigde vaak om 23.15 uur. Langer doorgaan kon verstoring in de hand werken en het vergrootte de kans op waarnemingen van foeragerende vogels buiten het territorium.

De gevolgde werkwijze van inventariseren wordt vanaf 2005 toegepast. De komende jaren zal deze wijze van tellen als standaard gelden voor opvolgende inventarisaties.

De weersomstandigheden tijdens de telling in 2007 waren wisselvallig en met weinig zomerse dagen. Onder deze omstandigheden waarbij nachtzwaluwenzang soms verstomde hebben op 27 avonden 32 excursies plaats gehad, op enkele vrijdagavonden in juni zijn simultaan-tellingen door VWG De Kempen georganiseerd. In de 'atlas van de West-Brabantse broedvogels' (2007) valt over het onderzoek naar nachtzwaluwen het volgende te lezen: "Het tellen van nachtzwaluwen is geen sinecure en vereist een speciale aanpak. De korte zangpiek (hooguit 45 minuten per avond) vormt de grootste handicap. Solitaire paren zijn gemakkelijk te missen en er is snel sprake van onderschatting van lokale concentraties als teveel terrein wordt bestreken. Met traag onderzoek (15-30 ha/uur) volstaan twee schemerbezoeken om ongeveer 90% van de territoria te vinden, mits klanknabootsing is toegepast".

Resultaten 2007

In 2007 zijn 49 territoria nachtzwaluwen geteld, in vergelijking met de resultaten van 2006 is een afname in het Leenderbos geconstateerd, op de Grootte Heide is de populatie nagenoeg gelijk gebleven. Vooral de overgangen van heide naar bos werden dit jaar goed bezet. De "eerste zang/waarneming" van een nachtzwaluw in de Kempen werd genoteerd op 24 april in de corridor Laagveld/Hasselsvennen (website Vogels in de Kempen).

In totaal zijn eenendertig territoria geteld in het Leenderbos, achttien op de Grootte Heide en twee op de Gastelse Heide (gezamenlijk ca. 1600 ha.).

In het kader van het jaar van de nachtzwaluw zijn dit jaar ook de andere terreinen van Boswachterij Leende onderzocht. Op de Putberg zijn drie territoria en het Kranenveld (ponyweide) één territorium geïnventariseerd door VWG De Kempen (tabel 1, figuur 1).

Interpretatie

Een vergelijking van 2007 met 2006 geeft een overlap in gevonden territoria van 75%. De telling van 2007 resulteerde in een aantal van 49 territoria met plaatselijk hoge dichtheden. Dit aantal komt overeen met de resultaten van 2005 (51 territoria) en 2002 (47 territoria). Een vergelijking van het inventarisatiejaar 2007 met de jaren 2002, 2003 2004 en 2005 levert een overlap in gevonden territoria van resp. 37%, 37%, 45% en 55%. Het Leenderbos wordt vanaf 1987 jaarlijks onderzocht op aanwezigheid van Nachtzwaluwen. De Grote Heide - onderdeel van Boswachterij Leende - wordt pas sinds 2000 systematisch onderzocht. Vanaf 2000 blijkt een duidelijke toename van het aantal nachtzwaluwen. Van 1987 tot 1998 werden 15 tot 20 territoria geteld, in 2006 en 2007 werden 38 en 31 territoria in het Leenderbos geteld, de Grote Heide niet meegerekend (tabel 2.1 en 2.2). De laatste jaren is veel potentieel biotoop ontstaan door het aanleggen van meer open plekken en cor-

ridors. Deze corridors verbinden de heideterreinen zoals de Molenheide met de Hasselsvennen van het Leenderbos.

De percelen rondom het Laagveld zijn na het broedseizoen 2006 ontdaan van opstand waarbij ook de bovenste laag humus is verwijderd. In dit gebied zal uiteindelijk nieuwe natte heide tot ontwikkeling moeten komen. Mijn verwachting is dat de populatieomvang door deze recente beheersmaatregelen in de toekomst gehandhaafd zal blijven of zal kunnen toenemen. Om het gebruik van corridors door diverse diersoorten zoals nachtzwaluwen te onderzoeken zijn dit jaar voor dit doel twee speciale bezoeken met recorder ondernomen. De corridor Molenheide-Hasselsvennen zal in het belang van onderzoek voortaan jaarlijks worden geïnventariseerd (rapport: Monit Ecozone Leende 2).

Dankwoord

Graag willen we alle personen bedanken die hun medewerking hebben verleend aan de nachtzwaluwinventarisatie 2007. In het bijzonder:

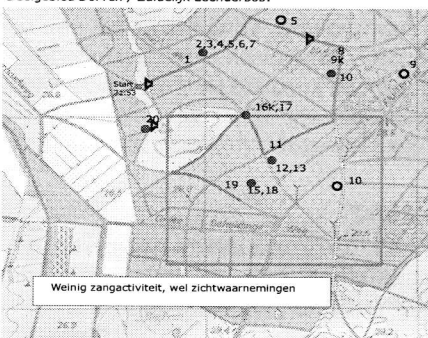
Gerhard Bosschers en Carlo van Dooren, SBB te Leende. Wim Jacobs en Roel Winters, VWG De Kempen. Jac Seijkens, IVN Leende

En alle andere leden van VWG De Kempen.

TELFORMLIEREN, 19 JUNI ZUIDELIJK LEENDERBOS (PLOT 1) EN 6 JUNI PUTBERG (PLOT 23)

Nachtzwaluwinventarisatie

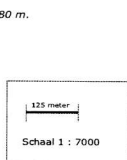
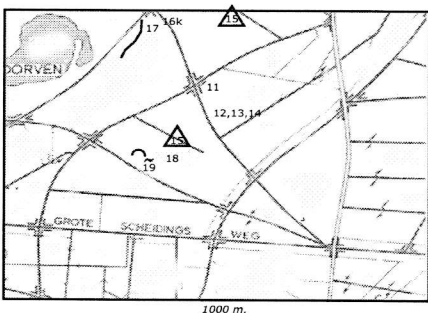
Datum: Dinsdag 19 juni 2007
 Deelnemers: W. Jacobs, M. Sloendregt
 Weersomstandigheden: later bewolkt, 20 graden, aanwakende wind.
 Deelgebied Dorven / Zuidelijk Leenderbos:

TIJDNOTATIES:

- 01: 22.23
- 02: 22.25
- 03: 22.26
- 04: 22.28
- 05: 22.31
- 06: 22.33
- 07: 22.35
- 08: 22.51
- 09: 22.55
- 10: 22.56
- 11: 22.59
- 12: 23.03
- 13: 23.04
- 14: 23.06
- 15: 23.09
- 16: 23.13
- 17: 23.17
- 18: 23.22
- 19: 23.27
- 20: 23.41

Vak: 141, 140, 139, 124, 117a, 133.
 Kilometerhok: 57- 25- 13/14
 57- 15- 54/53

Nachtzwaluwinventarisatie

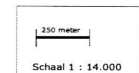
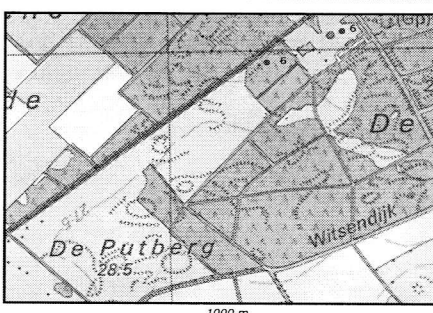
Datum: 6 juni 2007
 Deelnemers: Sjors de Kort en M. Sloendregt
 Weersomstandigheden: winderig, helder
 Deelgebied Putberg:

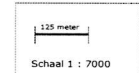
TIJDNOTATIES:

- 01: 22.15
- 02: 22.19
- 03: 22.21
- 04: 22.24
- 05: 22.25
- 06: 22.26
- 07: 22.29
- 08: 22.54
- 09: 23.03
- 10: 23.20

Vak: -
 Kilometerhok: 57-26-12/13

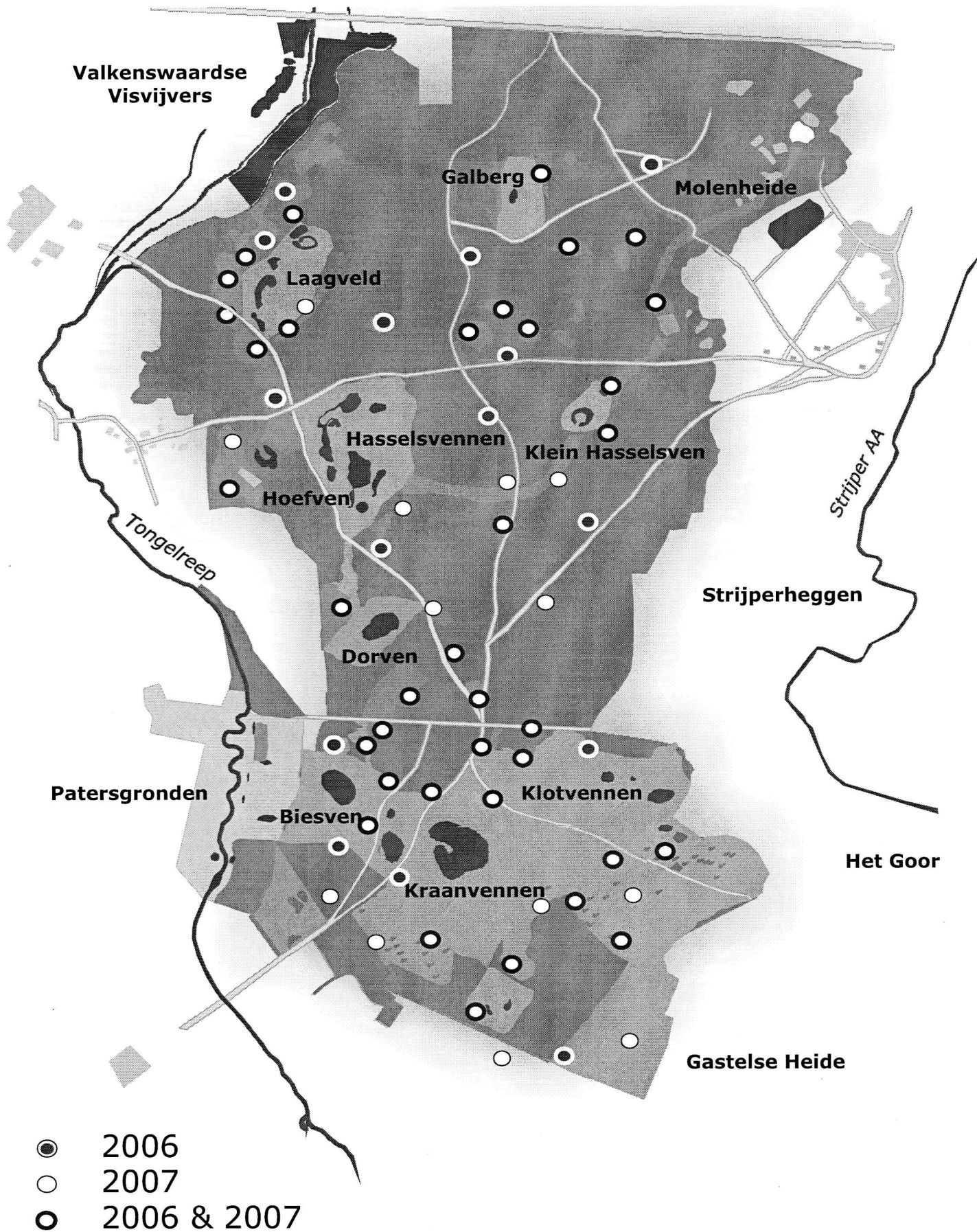

PLOT 23

FIGUUR 1 LEENDERBOS EN GROOTE HEIDE, STIPPENKAART 2006 & 2007

TABEL 1 RESULTATEN BOSWACHTERIJ LEENDE 2007

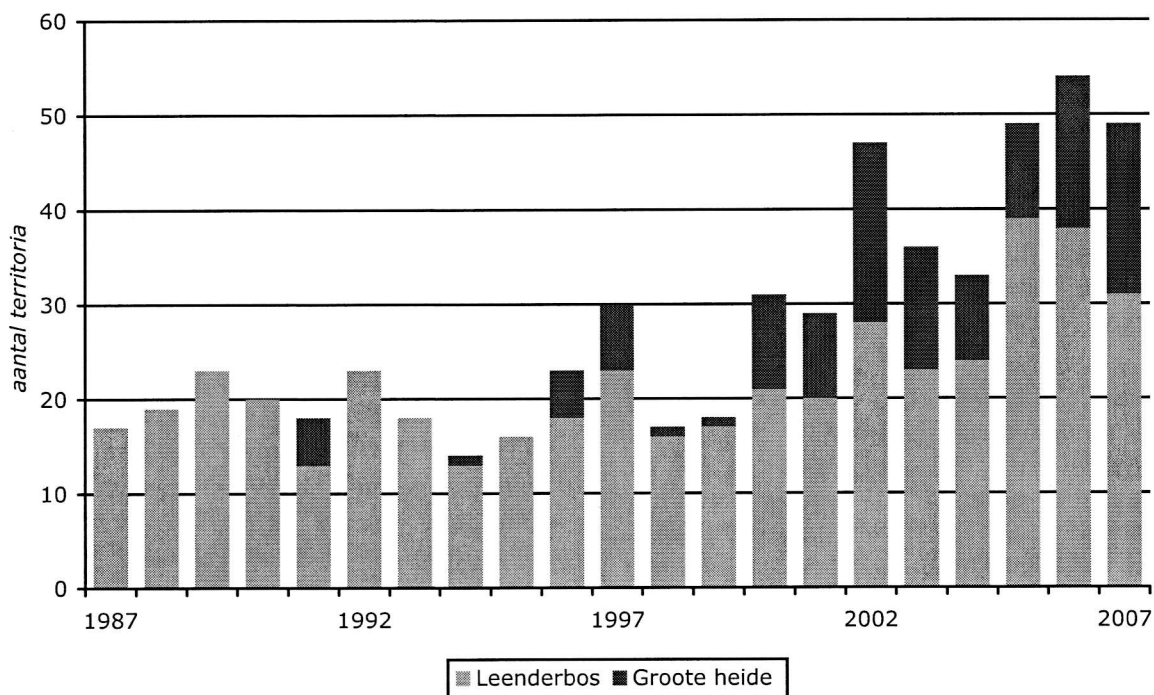
Geïntervieweerd gebied 2007	Boswachterij Leende en Gastelse Heide
Territoria 2007	
Leenderbos	31
Groote Heide	18
Putberg	3
Kranenveld	1
Gastelse Heide	2
Leenderbos en Groote Heide	49 territoria
Telperiode en aantal teldata 2007	27 teldata in de periode van 15 mei tot en met 10 augustus
Presentie in percelen/vakken	Vierenveertig perceelvakken
Aantal onderzochte kilometerhokken	Achtentwintig kilometerhokken
Gebruik recorder	Twaalf maal geluidsreproductie
Vervoer	Meestal te voet, soms de fiets
Weeromschrijving zomer 2007	Wisselvallig weer met weinig zomerse dagen
Deelnemers 2007	Negentien personen hebben deelgenomen aan de inventarisatie 2007

© J. Wouters

TABEL 2.1 POPULATIEVERLOOP VAN NACHTZWALUWEN IN EENENTWINTIG INVENTARISATIEJAREN VAN 1987 TOT EN MET 2007. VANAF 2000 WORDT OOK DE GROOTE HEIDE JAARLIJKS GETELD.

TABEL 2.2 TERRITORIA NACHTZWALUWEN IN DE LAATSTE ACHT INVENTARISATIEJAREN VAN 2000 TOT EN MET 2007.

Deelgebied	2000*	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Opper- vlakte
Laagveld e.o.	4	2	6	5	5	11	10	7	313 ha
Galberg e.o.	5	4	4	3	3	7	8	6	307 ha
Hasselsvennen en Hoefven	1	2	9	3	5	4	3	3	168 ha
Dorven e.o.	2	2	2	3	2	2	2	4	74 ha
Klein Hassels- ven e.o.	1	2	2	3	4	7	7	4	228 ha
Zuidelijk Leen- derbos	6	7	6	6	5	8	8	7	112 ha
Groote Heide	9	9	19	13	9	10	16	18	335 ha
Gastelse Heide e.o.	-	-	-	-	1	2	2	2	78 ha
Totaal	28	29	47	36	34	51	56	51	1615 ha

* In 2000 is Boswachterij Leende geïnventariseerd door Symen B. Deuzeman (SOVON).

Jaar van de Nachtzwaluw

Henk Sierdsema en Mark Sloendregt

In 2007 is door SOVON Vogelonderzoek en Vogelbescherming Nederland het 'Jaar van de Nachtzwaluw' georganiseerd. De bedoeling is om in dat jaar belangrijke informatie over die soort te verzamelen en de Nederlandse bevolking daarmee kennis te laten maken.

LANDELIJKE NACHTZWALUWTELLING 2007

De landelijke telling in 2007 door vrijwilligers leverde 1584 tot 1844 territoria op, waardoor de populatie ten opzicht van de periode 1998-2000 met ongeveer 700 paren is toegenomen.

De populatie komt met name voor op de hogere zandgronden tussen Drenthe en Midden Limburg, en is geconcentreerd op de Veluwe (800), Brabantse Wal (100), de Kempen (260) en Sallandse Heuvelrug (65). De populatie in de Kempen sluit aan op de populatie in Belgisch Limburg waar ruim 500 paren voorkomen. De versprei-

ding is in vergelijking met de periode 1998-2000 licht toegenomen met 24 atlasblokken, in de periode 1973-1977 waren 91 kilometerhokken meer bezet dan in 2007. In het kustgebied, waar de nachtzwaluw in jaren vijftig nog overal voorkwam, ontbreekt de soort nog steeds vrijwel geheel. De populatie heeft zich plaatselijk versterkt in de bekende bolwerken, oude leefgebieden worden voornog beperkt geherkoloniseerd.

Nachtzwaluwen worden aangetroffen in naaldbos (55%) en heide (39%) of in overgangssituaties van beide; verder in hoogveengebieden, stuifzanden en open duinen.

De hoogste dichtheden worden geteld in dichtgegroeide stuifzandgebieden en heide met bosjes en/of boomgroepen. Heideherstel en heideuitbreiding in combinatie met een zomers klimaat dragen bij aan een toename van de populatie. Lokaal

Nachtzwaluwen lokaliseren

kan de populatie afnemen als gevolg van veranderend bosbeheer waar kaalkap verdwijnt of waar verkeerslawaaï en recreatiedruk voor verstoring zorgen.

TERREINGEBRUIK VAN DE NACHTZWALUW IN NATIONAAL PARK VELUWEZOOM

Om meer over nachtzwaluwen te weten is het gebruik van het terrein bepalend in relatie tot voedselkeuze en aanbod, territoriumomvang en leefwijze overdag en in de nacht. Daarvoor werd een pilotonderzoek gestart en zijn negen nachtzwaluwen op de Veluwezoom uitgerust met radiozenders. Met het volgen van gezenderde vogels (acht mannetjes en één vrouwtje) werd gestart op 1 juni en geëindigd op 20 augustus. In totaal vonden 223 bruikbare registraties op 44 dagen plaats. Een deel van de gezenderde vogels verloor de zender vrij snel, waardoor van een aantal vogels nauwelijks waarnemingen konden worden verzameld. Een gebruikelijke procedure was dat de vogels 's avonds voor het donker werden gelokaliseerd. Vervolgens werd wisselend één vogel gedurende de nacht gevolgd en werden de locaties, verplaatsingen en het gedrag zoveel mogelijk geregistreerd. De gezenderde mannetjes bleken vaak meerdere dagrustplaatsen te hebben op de heide maar meestal in besloten bos op een hoogte van 3-5 meter in een boom. Twee vogels zaten overdag zelfs op een tiental meter afstand in het zelfde bosgebied te rusten.

Bij het invallen van de duisternis ontwakten de vogels om te gaan foerageren of zijn territoriaal actief. De nachtelijke homerange met 90% van de waarnemingen van de gevolgde nachtzwaluwen varieerde van 15 ha tot 99 ha. Nachtzwaluw 2 die in het bos verbleef beperkte zich tot een gebied van 15 ha terwijl nachtzwaluw 7 op de heide zich tot twee kilometer van zijn dagrustplaats ophield en een gebied van ten minste 99 ha bestreek. De meeste nachtzwaluwen gebruikten een homerange variërend van 8 tot 57 ha, ze foerageren op heide, bij boomgroepen en langs bosranden. Nachtzwaluw 7 had minimaal negen zangposten in een gebied ter grootte van ca. 24 ha op en langs de heide. De zangposten lagen tot 600 meter uit el-

kaar en het gebied waar de vogel zong bevond zich op 650 tot 1100 meter van de dagrustplaats! De vraag is of een dergelijk groot zanggebied gebruikelijk is voor nachtzwaluwen omdat de vermelde fusieafstand van 300 meter in de LSB-handleiding ruimschoots wordt overschreden. De kans op dubbeltellingen en het belang van uitsluitende waarnemingen tijdens een telling wordt hiermee onderstreept. Tijdens het vangen van de vogels bleek ook dat bij het gebruik van geluidsnabootsing vogels honderden meters buiten hun normale zanggebied ('territorium') naast het net gingen zingen. Dit onderstreept maar weer eens dat zeer zorgvuldig met geluidsnabootsing moet worden omgesprongen bij inventarisaties.

ONDERZOEK NAAR VOEDSELKEUZE EN VOEDSELBESCHIKBAARHEID

Om te bepalen of er sprake is van een toename van het voedselaanbod en of deze gerelateerd is aan de recente toename van de nachtzwaluwen is in 2007 een pilotonderzoek gestart op de Veluwezoom. Doel van dit onderzoek was het bepalen van de dieetsamenstelling van nachtzwaluwen en de variatie en dichtheden aan geschikte prooien voor de nachtzwaluw.

Soorten als tapuit, duinpieper en grauwe klauwier zijn recent aantoonbaar in aantal afgenomen mede door de verlaagde beschikbaarheid aan voedsel. Opvallend is dat de eveneens insectivore nachtzwaluw in dezelfde terreintypen juist sterk in aantal toeneemt. Het dieet van nachtzwaluwen bestaat uit een breed scala aan schemer- en nachtactieve vliegende ongewervelde. Vooral macrovlinders vormen voor 51-81% de belangrijkste prooigroep, gevolgd door kevers en boktorren en in mindere aantallen microvlinders, vliegen en mierenleeuwen (Schlegel, 1969; Sierro et al., 2001).

Voor het onderzoek zijn uitwerpselen op dagrustplaatsen en bij nesten van nachtzwaluwen verzameld en zijn nachtvlinders met o.a. met lichtvallen bemonsterd. Daarnaast is van de waargenomen vlindersoorten de landelijke trend en de trend en status op de Veluwezoom berekend. In totaal zijn veertig soorten macrovlinders

en 218 individuen tot op soortniveau gedetermineerd. De belangrijkste families waren vertegenwoordigd door uilen (18) en spanners (12).

Gemiddeld werden tweemaal zoveel soorten en driemaal zoveel individuen van macrovlinders aangetroffen in de bosrand als op de open heide. Zeventig procent van de vastgestelde soorten komt algemeen voor en neemt op landelijke schaal toe. Verwacht wordt dat de toename van de nachtzwaluwpopulatie gerelateerd is aan een verhoogd reproductiesucces, bijvoorbeeld als gevolg van de toename van het prooiaanbod. Een toename van het broedsucces kan worden veroorzaakt door een hoger uitvliegsucces en hogere fitness van de jongen per afzonderlijk legsel en/of door vaker optreden van tweede legsels. De vraag is of er verschillen bestaan in reproductiesucces van nachtzwaluwen in gebieden met een dalende en stijgende populatie. En wordt het reproductiesucces veroorzaakt door het broed-

succes per legsel of is er sprake van een hoger aantal tweede legsels?

De resultaten van het Jaar van de Nachtzwaluw zijn verschenen in een rapport (Kleunen et al., 2007). Het rapport is als pdf te downloaden van de SOVON-website (http://www.sovon.nl/pdf/Ond2007-10_Jaar_van_de_Nachtzwaluw.pdf)

LITERATUUROPGAVE

Kleunen, A. v., H. Sierdsema, M. Nijssen, V. Lipman & D. Groenendijk, (2007). *Jaar van de Nachtzwaluw 2007. SOVON-onderzoeksrapport 2007/10.* SOVON Vogelonderzoek Nederland.

Schlegel, R., (1969). *Der Ziegenmelker* Die Neue Brehm-Bücherei. Magdeburg.

Sierro, A., R. Arlettaz, B. Naef-Daenzer, S. Strebel & N. Zbinden, (2001). *Habitat use and foraging ecology of the nightjar (Caprimulgus europaeus) in the Swiss Alps: towards a conservation scheme.* Biological Conservation 98 (3): 325-331.

FIGUUR 1. VERSPREIDING VAN DE NACHTZWALUW (AANTAL PER KILOMETERHOK) IN DE KEMPEN IN 2007.

TABEL 1 RESULTATEN REGIO DE KEMPEN 2007 IN VERGELIJKING MET EERDERE INVENTARISATIES

Gebied	Aantal territoria 2007	Aantal territoria 2000	Aantal territoria 1988
Reuselse Moeren	2		
Peelsche en Kroonvensche heide	5		4-5
Boswachterij Hapert	9		7
Cartierheide en Spijkertse heide	27 + 6	8 + (?)	4 + 0
Leenderbos en Groote Heide	31 + 18	19 + 9	19 + (?)
Gastelse heide	2		
Malpie	4		0
Plateaux en Hageven	9		1
Oirschotse heide (incl. Rouwven)	>25	27	4-5
Heieinde	1		0
Buikheide	2	0	0
Putberg	3	0	
Kranenveld	1	1	
Molenheide/de Meer	2		0
Stevensbergen e.o	18	8	1
Sprankelse bossen	0		0
Landschotse heide	0		
Weerter- en budelerbergen	18	22	8
Strabrechtse heide en Beuven	±35	(±20)	
Lange Bleek	6		
De Pan	4		3
Landgoed de Utrecht	37	52	17
Gemeentebossen Reusel de Mierden	6	8	
Neterselse heide	2	3	

Bronnen:

- (1982) VWG De Kempen: Voorkomen van de Nachtzwaluw in de Kempen 1978-81
- (1988) VWG De Kempen: Nachtzwaluw-onderzoek 1988, Tom Heijnen
- (2006) SOVON: Soortbeschermingsplan Nachtzwaluw Noord-Brabant
- (2007) SOVON en mededelingen tellers

(inventarisatie)

De huishwaluw

©M. Sloendregt

De huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 2007

Wim Deeben

In 2007 zijn er in de Kempen weer huiszwaluwen geteld. Ten opzichte van 2006 heeft er een verandering plaats gevonden: in het buitengebied zijn er bij en rondom de Achelse kluis gegevens vanaf 1995 tot 2006 aangeleverd.

OVERZICHT 1984 TOT EN MET 2007

In tabel 1 is een overzicht te zien van de getelde nesten in de loop van de afgelopen vierentwintig jaar. Ook is de telintensiteit per jaar aangegeven. Deze staat voor het aantal plaatsen waar de huiszwaluwen geteld zijn in dat jaar.

In tabel 1 zijn deze resultaten weergegeven: zowel van de aantallen als van de telintensiteit.

BESPREKING PER PLAATS

Acht, niet geteld.

Bladel, niet geteld.

Breugel, wederom wéér géén broedgeval.

Duizel, niet geteld.

Eindhoven, nagenoeg stabiel gebleven.

Geldrop, het in 2005 opgestarte kunstnesten project gaf wederom een lichte toename.

Hapert, niet geteld.

Heeze, flinke toename.

Knegsel, niet geteld.

Lage Mierde, niet geteld.

Leende, na een verhoging in 2006, nu een verlaging.

Oerle, wederom een verhoging, de broedgevallen zijn verdeeld over 5 locaties. opvallend is dat één locatie in een nieuwbouw bevindt.

Reusel, niet geteld.

Steensel, van twee naar drie broedgevallen.

Sterksel, nagenoeg stabiel gebleven.

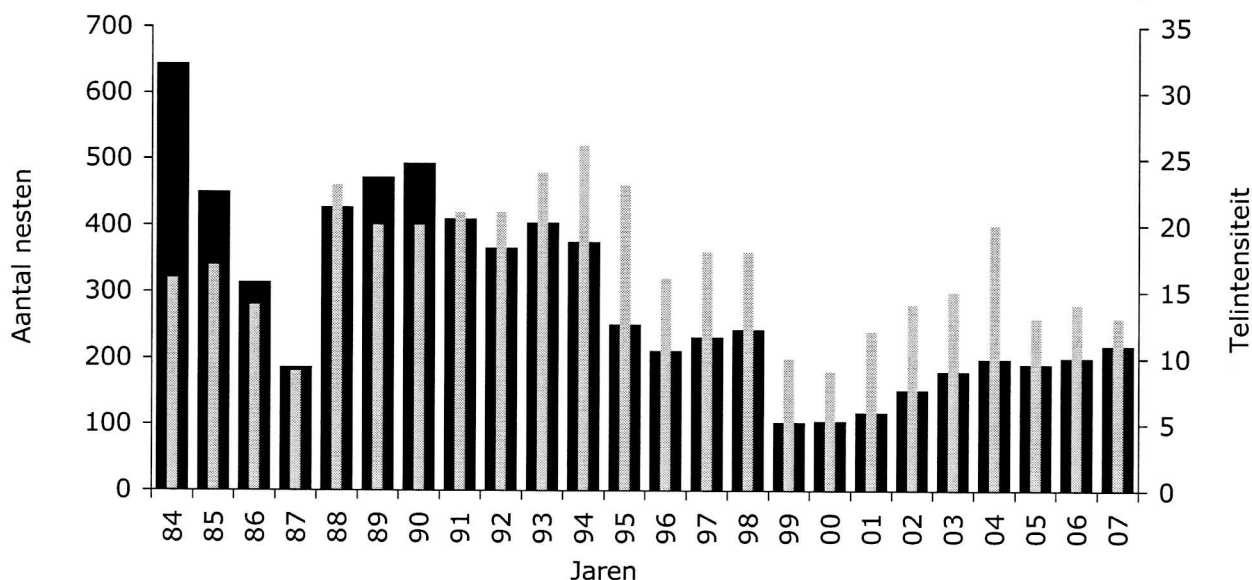
Veldhoven, de kolonie aan de Run is gelijk gebleven, bij de Boerenbond is deze verminderd.

Westerhoven, na de inzinking van 2006 weer een verhoging.

Wintelre, lichte afname.

Zandoerle, flinke afname.

TABEL 1: AANTAL NESTEN VAN DE HUISZWALUW IN DE KEMPEN (ZWARTE BALK) EN HET AANTAL PLAATSEN WAAR IS GETELD (GRIJZE BALK) IN DE PERIODE 1984-2007.

TABEL 2.1 OVERZICHT VAN DE GETELDE HUISZWALUWNESTEN IN DE KEMPEN VAN 1984 - 1995.

Plaats	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95
Acht	--	6	8	11	11	16	9	12	10	--	17	19
Bergeijk	--	8	6	--	6	7	6	3	7	8	8	7
Bladel	--	39	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Breugel	24	20	9	9	12	13	12	5	9	3	2	2
Budel	--	--	--	--	31	31	22	20	14	6	5	2
Budel Dorplein	--	--	--	--	30	25	25	26	26	23	12	10
Budel Schoot	--	--	--	--	10	7	12	3	6	2	2	1
Casteren	27	--	--	--	6	12	--	--	--	14	--	--
Duizel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0
Eindhoven	97	82	53	42	29	31	25	29	30	23	18	17
Geldrop	77	32	36	40	44	49	56	39	32	16	19	24
Hapert	33	13	14	13	21	17	17	11	10	--	12	6
Heeze	1	8	15	18	21	13	10	4	8	4	14	16
Hoogeloon	37	33	--	--	--	--	--	--	--	7	--	--
Knegsel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	4	2
Lage Mierde	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende	34	23	--	5	4	3	11	6	6	8	9	6
Leenderstrijp	--	--	--	--	--	--	--	--	--	45	35	32
Luyksgestel	37	21	19	--	24	22	25	22	19	23	18	18
Maarheeze	--	--	--	--	2	45	51	42	36	33	31	--
Nuenen	73	43	38	21	19	--	--	16	12	18	18	12
Oerle	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Reusel	68	46	--	--	44	49	49	28	27	15	16	17
Soerendonk	--	--	--	--	34	39	27	26	27	19	19	--
Steensel	21	26	26	27	32	30	30	27	19	19	6	3
Sterksel	--	--	--	--	--	--	--	--	--	40	48	--
Veldhoven (de Run)	40	21	29	--	21	34	40	33	38	18	21	25
Veldhoven (Boerenbond)	--	--	--	--	1	--	--	--	2	6	9	11
Waalre	40	--	29	--	--	--	33	30	--	25	--	--
Weebosch	23	19	14	--	3	4	7	6	8	9	7	2
Westerhoven	12	10	18	--	22	25	26	22	20	20	17	9
Wintelre	--	--	--	--	0	--	--	--	--	--	8	10
Zandoerle	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--
Totaal:	644	450	314	186	427	472	493	410	366	404	375	251
Telintensiteit:	16	17	14	9	23	20	20	21	21	24	26	23

TABEL 2.2 OVERZICHT VAN DE GETELDE HUISZWALUWNESTEN IN DE KEMPEN VAN 1996 – 2007.

Plaats	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07
Acht	26	26	27	--	--	--	5	28	27	--	--	--
Bergeijk	4	4	1	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Bladel	--	--	--	--	--	--	1	1	1	--	--	--
Breugel	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0
Budel	16	11	7	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Budel Dorplein	--	--	13	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Budel Schoot	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Casteren	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Duizel	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--	--	--
Eindhoven	24	20	21	6	3	3	20	7	4	6	4	4
Geldrop	17	20	16	14	--	8	5	11	10	20	23	29
Hapert	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--	--	--
Heeze	13	8	14	20	26	21	26	27	19	22	18	35
Hoogeloon	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Knegsel	--	--	--	--	--	--	--	--	2	--	--	--
Lage Mierde	--	--	--	--	--	--	--	--	1	--	--	--
Leende	5	6	2	0	0	0	2	1	3	5	10	7
Leenderstrijp	33	32	53	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Luyksgestel	8	9	10	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Maarheeze	--	33	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Nuenen	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Oerle	--	--	--	--	--	--	--	--	2	4	7	14
Reusel	11	3	3	2	2	0	1	2	1	1	2	--
Soerendonk	--	11	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Steensel	9	8	5	3	1	2	2	0	0	2	1	3
Sterksel	--	--	19	18	21	19	22	18	23	21	17	18
Veldhoven (de Run)	17	25	32	28	33	16	17	19	23	47	53	50
Veldhoven (Boerenbond)	13	6	6	11	18	23	21	23	17	22	21	17
Waalre	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Weebosch	2	1	1	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Westerhoven	12	8	12	--	--	23	25	31	30	38	19	24
Wintelre	--	--	--	--	--	--	--	9	32	--	21	7
Zandoerle	--	--	--	--	--	2	4	2	4	3	5	1
Totaal:	211	232	243	103	105	118	152	180	199	191	201	219
Telintensiteit:	16	18	18	10	9	12	14	15	20	13	14	13

NESTPLAATSEN IN HET BUITENGEBIED

Tabel 3 geeft het verloop van het aantal nesten van huiszwaluwen weer.

BESPREKING PER PLAATS

De Achelse Kluis en Achelseweg, gegevens vanaf 1995 kunnen achterhalen, de aantallen van Achelse kluis van 2007 waren niet bekend.

Leenderstrijp, boerderij Paaldijk, na twee jaren van achteruitgang geeft 2007 weer een toename.

De Ruijter van Steveninck kazerne, wederom een toename.

Leende, Valkenswaardseweg, gelijk gebleven.

Leende, Strijperdijk, geen broedgeval.

Leende, Strijpsestraat, gelijk gebleven.

Leende, Ulkendonken, lichte toename.

Leende, Maarhezerweg, gelijk gebleven.

Sterksel, Turfweg, lichte afname.

Sterksel, Ronde bleek, geen broedgeval.

Reusel, Schepersweijer, niet geteld.

TABEL 3 AANTAL HUISZWALUWEN OP ENKELE PLAATSEN IN HET BUITENGEBIED.

Plaats	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95
Fabrieken KZM Budelco, Dorplein	--	--	--	--	19	26	28	19	25	28	19	12
Achelse Kluis / Achelseweg	58	39	53	63	75	83	81	56	46	56	43	26
Aanscotse Beemden	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2	4	3
Riethoven	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	--
Leenderstrijp	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	28	29
De Ruijter van Steveninck	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende, Valkenswaardseweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende, Strijperdijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende, Strijpsestraat	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende, Ulkendonken	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leende Maarhezerweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Sterksel, Turfweg	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Sterksel, Ronde Bleek	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Reusel, Schepersweijer	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Wintelre,	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Totaal:	58	39	53	63	94	109	109	75	71	86	102	70

DISCUSSIE

Het gaat al jaren slecht met de huiszwaluw. In de tabellen is dat duidelijk te zien. Het jaar 2007 lijkt een jaar van verdere achteruitgang. De telintensiteit is verminderd!

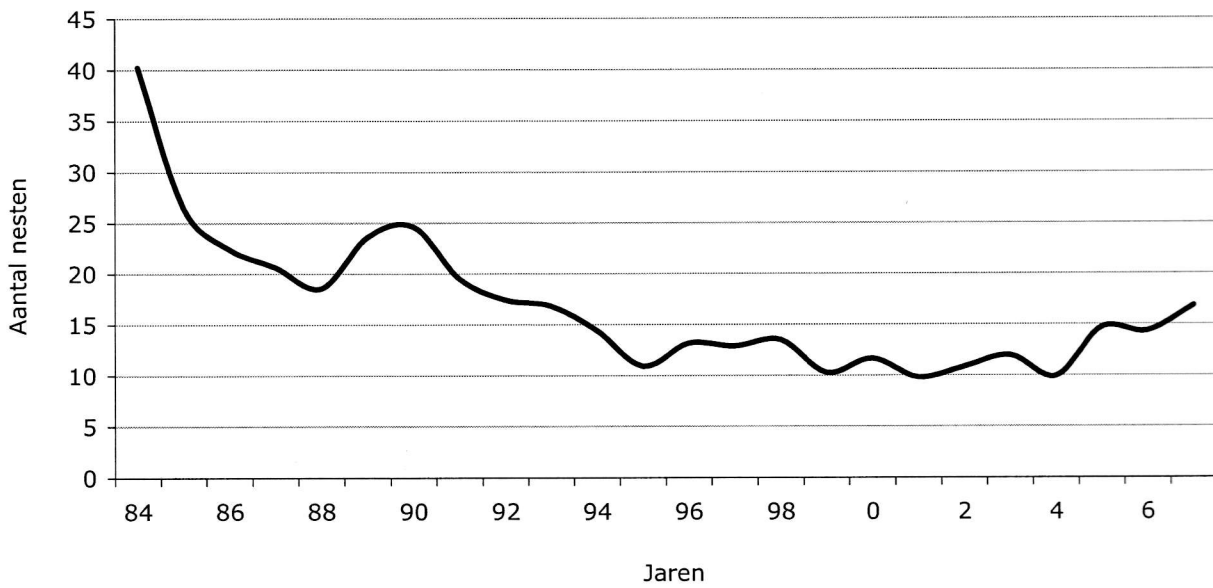
Op langere termijn is de achteruitgang onmiskenbaar. In figuur 1 en 2 wordt dat nog eens geïllustreerd aan de hand van het aantal nesten per getelde plaats.

Het aantal is min of meer onafhankelijk van de telintensiteit. In de onderzoeksperiode van vierentwintig jaar is het aantal nesten per plaats flink achteruit gegaan, van ruim boven de veertig nesten per plaats in 1984, naar zeventien in 2007.

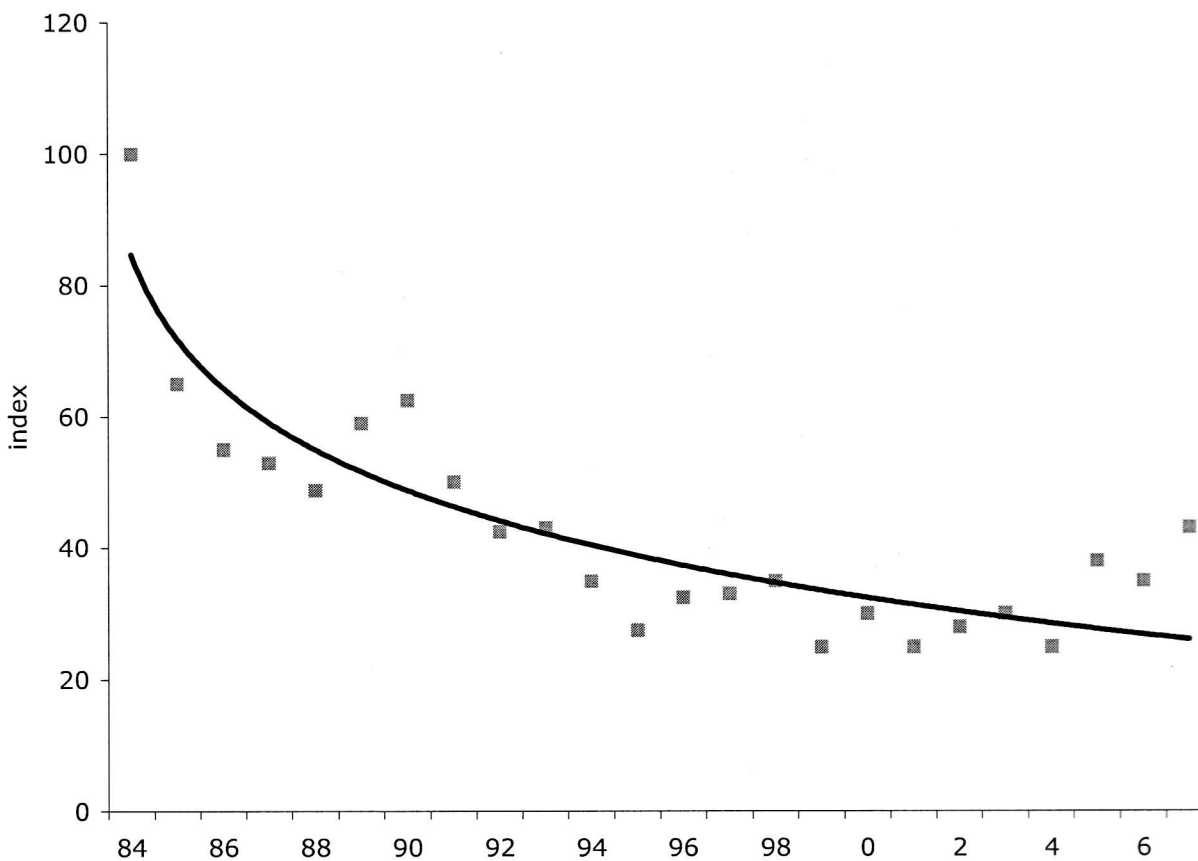
Plaats	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07
Fabrieken KZM Budelco, Dorplein	19	19	20	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Achelse Kluis / Achelseweg	11	9	15	26	50	38	17	13	18	18	17	3
Aanscotse Beemden Eindhoven	--	5	22	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Riethoven Veldhovensedijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Leenderstrip boerderij Paaldijk	11	10	5	--	--	31	27	28	29	24	17	26
De Ruijter van Steveninck kazerne	7	--	6	--	--	--	--	--	18	25	36	44
Leende, Valkenswaardseweg	--	--	8	5	5	37	51	35	60	68	70	70
Leende, Strijperdijk	--	--	--	--	--	1	0	0	0	0	0	--
Leende, Strijpsestraat	--	--	--	--	--	10	10	10	16	20	20	20
Leende, Ulkendonken	--	--	--	--	--	--	--	4	5	6	8	11
Leende Maarhezerweg	--	--	--	--	--	--	--	5	6	2	8	8
Sterksel, Turfweg	--	--	--	17	21	27	19	13	16	13	15	13
Sterksel, Ronde Bleek	--	--	8	13	4	0	0	0	0	0	0	0
Reusel, Schepersweijer	--	--	--	--	--	--	--	--	--	32	32	--
Wintelre, Boerderij de Haas	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	21	10
Totaal:	48	43	84	61	80	144	124	108	168	208	244	205

FIGUUR 1 GEMIDDELD AANTAL NESTEN VAN DE HUISZWALUW PER GETELDE PLAATS IN DE KEMPEN IN DE PERIODE 1984-2007

FIGUUR 2 TRENDLIJN POPULATIE HUISZWALUWEN IN DE KEMPEN VAN 1984 TOT EN MET 2007

AANDACHTGEBIEDEN

In de loop der jaren is de populatie ver achteruit gegaan. Voor het jaar 2008 wordt wederom aan de tellers (dames zijn zéér welkom!) de vraag voorgelegd, kijk naar specifieke aandachtgebieden die van belang zijn voor de huiszwaluw:

- bouwmaterialen in de omtrek aanwezig.
- afsteken van nesten.
- overstekken in donkere kleuren geschilderd.
- wat is er in de omgeving veranderd?

DANKWOORD

Het team huiszwaluwtellers bestond dit jaar uit de volgende personen: *Guus Nas, Piet Wuyts, Wil de Veer, Mart van de Broek, Piet van Happen, Geert Engels, Mark Sloendregt, Ad van Asten achterhaalde gegevens van de Achelse kluis en Wim Deeben.*

LITERATUUR

Veenhuizen, W. (1997) *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 1996*. De Blauwe Klauwier 23(4): 114-116.

Veenhuizen, W. (1998) *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 1997*. De Blauwe Klauwier 24(2): 27-29.

Veenhuizen, W. (1999) *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 1998*. De Blauwe Klauwier 25(1): 5-7.

Deeben, W. (2002) *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2001*. De Blauwe Klauwier 28(1): 1-3.

Deeben, W. (2003) *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2002*. De Blauwe Klauwier 29(2): 13-16.

Deeben, W. (2004) *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2003*. De Blauwe Klauwier 30(1): 1-4.

Deeben, W. (2005) *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2004*. De Blauwe Klauwier 31(1): 11-14.

Deeben, W. (2006) *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2005*. De Blauwe Klauwier 32(2): 9-14.

Deeben, W. (2007) *De huiszwaluw (Delichon urbica) in de Kempen in 2006*. De Blauwe Klauwier 33(1): 20-26.

Wij spraken met ...

Robert Kastelijn

Naam> Robert Kastelijn Woonachtig> Geldrop Leeftijd> 36 jaar Lid sinds> 2000 Actief> actief bezig zijn in het veld Favoriete vogel> ganzen en zwanen Mooiste natuurmoment> te veel om op te noemen, maar o.a. aan het Beuven staan als duizenden riet- en kolganzen en wilde- en kleine zwanen invallen om er de nacht door te brengen, of op die zelfde locatie s' morgens een wolk spreeuwen zien vertrekken uit het riet op een mooie nazomeravond Hotspot> Strabrechtse heide

Op 25 maart 2008 sprak Mark Sloendregt met Robert Kastelijn.

Robert is vrijgezel en als Exhibition Engineer is hij werkzaam bij Philips Medical Systems. Onder het genot van een kopje koffie spraken wij over de website Vogels in de Kempen, digiscoping en Strabrechtse Heide.

Vanwaar je interesse voor vogels en waarom VWG De Kempen?

Mijn interesse voor vogels, of eigenlijk ook natuur in het algemeen, ligt al ver terug in mijn jeugd. Al van jongs af aan werd op vakanties die we met ons gezin hadden altijd veel gewandeld in de natuur. Dat werkt erg rustgevend en ontlastend en dat ligt me wel. Later werd de specifieke interesse voor vogels aangewakkerd doordat mijn vader met een select clubje van de KNNV veel naar vogels ging kijken en ik wel eens meeging en zodoende 'aangestoken' werd. Na een schooltijd met wat minder interesse voor vogels maar meer voor o.a. muziek. Muziek is mijn andere hobby, ik speel graag gitaar in een bandje. Ik ben me na mijn diensttijd weer meer in vogels gaan verdiepen en dat heeft me ertoe gebracht om eens rond te gaan kijken hoe ik sneller iets meer over vogels te weten kon komen. Dat is eigenlijk begonnen met een simpele basiscursus vogelen van de KNNV Eindhoven waar ik aan mee heb gedaan. Die verlieten daarbij echter ook de directe regio nogal eens, en wat mij nu juist interesseerde was mijn directe omgeving. Derhalve kwam ik uit op drie keuzes: IVN, KNNV of een vogelwerkgroep. Na afwegen was ik van mening dat ik bij een vogel-

werkgroep het snelste en het meeste kon leren, vandaar mijn keuze. De specifieke keuze voor vogelwerkgroep De Kempen komt eigenlijk vanwege het werkgebied dat de vogelwerkgroep toentertijd al ventileerde, want daar viel namelijk de gehele Strabrechtse Heide onder en dat is toch wel mijn voorkeursgebied.

Welke activiteiten onderneem je of heb je ondernomen in de vogelaarswereld, waar doe je zoal aan mee?

Mijn voornaamste bezigheden op vogelgebied zijn het inventariseren van een deel van de Strabrechtse Heide (BMP Bijzondere Soorten), de ganzen- en zwanentelling van SOVON in drie grote telgebieden binnen de Kempen en het tellen op trektelepost Strabrechtse Heide. Daarbij doe ik nog aan wat kleinere dingen mee zoals de grote zilverreiger-slaapplaatstelling, broedlocaties grote gele kwikstaarten tellen en natuurlijk heb ik de afgelopen drie à vier jaar tot en met maart 2008 de website Vogels in De Kempen onder mijn hoede gehad (voor een deel gelukkig in samenwerking met Jan Erik Kikkert). Een speciale interesse gaat verder nog uit naar het bijhouden van de lokale roofvogelstand samen met mijn pa. De laatste jaren begin ik me daarbij ook nog eens steeds meer bezig te houden met libellen en dag- en nachtvlinders.

Sommige vogelaars zijn bijvoorbeeld erg op zoek naar bijzondere soorten of speciale momenten. Hoe kijk jij naar vogels?

Ik ben van mening dat iedereen naar vogels moet kijken zoals hij of zij dat het

prettigst vindt. De een vindt die voldoening bij het zien van iets zeldzaams, de ander bij het in kaart brengen van de mussenstand in een woonwijk. Wat mij betreft is voor allebei iets te zeggen. Ik beleef er bijvoorbeeld ieder jaar weer veel plezier aan om de veldleeuwerikenstand in mijn gebiedje op het Strabrechtse Heide in kaart te brengen. Maar van de andere kant vind ik het ook leuk om in de winter een sneeuwgorst te vinden in een groep veldleeuweriken. Ik ben gewoon graag in het veld, en daarbij maakt het me niet uit of ik nu iets zeldzaams of iets gewoons zie.

Je bent webmaster 'recente waarnemingen' van de site Vogels in de Kempen. Wil je het ontstaan, de opzet en het belang van deze site toelichten?

Inderdaad, ongeveer vanaf het laatste kwartaal van 2004 tot en met maart 2008 ben ik webmaster recente waarnemingen geweest. De laatste tweeënhalve jaar in combinatie met Jan Erik Kikkert vanwege de grote hoeveelheid waarnemingen die we binnen kregen. Met ingang van april 2008 neemt overigens Ruud Bouwman de recente waarnemingen over zodat ik wat

meer tijd heb om aan mijn hobby's te besteden. Eigenlijk kan Tom Heijnen beter iets vertellen over het ontstaan, want hij is natuurlijk de initiator van dit alles. Als ik me niet vergis is Tom eind jaren negentig begonnen met het ontvangen en publiceren van waarnemingen uit de Kempen. Hij heeft de opzet en lay-out van de site gemaakt waarmee we nu nog steeds werken. De waarnemingen zoals die op de site momenteel staan zijn vanaf 2000 gearchiveerd, maar daar gingen dus al enkele jaren voorbereiding aan vooraf. Gedurende de afgelopen acht jaar is er veel veranderd. Vanaf 2000 tot 2002 werd veelal door een vaste groep van maximaal tien vogelaars waarnemingen ingestuurd. Dit zijn overigens nu nog steeds de vogelaars die de meeste waarnemingen insturen, dus je kunt hier wel spreken van een 'harde kern'. Na 2002 is, mede ingegeven door de mogelijkheden van het internet, het fotograferen van vogels in de Kempen erg populair geworden. In die periode werd door heel Nederland en daarbuiten veel naar onze site gekeken. We bouwden een naam op dat we, samen met 'Dutch Birding' en 'Waarneming.nl', één van de meest up to date websites met recente waarnemingen

en fraaie foto's waren. Tot vandaag de dag hebben we dat vol kunnen houden en we hopen dat ook in de toekomst te kunnen blijven doen. Natuurlijk is het waarnemersbestand de afgelopen zes jaar behoorlijk gegroeid en momenteel krijgen we dan ook van zo'n vijftientig á dertig vogelaars met enige regelmaat waarnemingen toegestuurd. Daarbij komen dan nog de losse waarnemingen van derden.

Ikzelf vind het belang van de website groot. Ik reis regelmatig voor mijn werk, maar doe dat in mijn vakanties - misschien juist wel daarom - niet. Ik vogel dan ook erg graag in mijn eigen regio en kan bij deze site mijn waarnemingen kwijt en tevens mee genieten van andermans leuke waarnemingen. Dat is voor mij de toegevoegde waarde van de website.

De site bestaat sinds 2000 maar heeft al eens ongewenste belangstelling getrokken van vogelvangsters. Hoe voorzichtig moeten we zijn en wordt dit probleem onderschat?

Ik ken die wereld niet zo goed, maar ben er in de afgelopen jaren wel achter gekomen dat het vangen van vogels voor de

handel regelmatig voorkomt. Drie jaar geleden, toen de invasie van grote barmsijzen zich in onze regio voordeed, werd pas goed duidelijk dat, al van oudsher, het vangen van vogels in onze regionen veel voorkomt. Daar speelde toen natuurlijk ook de vraag bij of de site er aan bij heeft gedragen dat die vogels toen gevangen werden. Ik denk mogelijk op dat moment op die locatie wel, maar onderschat de vogelvangsters ook zonder onze site niet. Zij weten heel goed hoe en waar zij hun lijmstokken of andere lok- en vangmiddelen moeten plaatsen om de juiste soorten te vangen. Vanaf die tijd worden in ieder geval preventief al dit soort gewilde vogels met zeer ruime plaatsaanduiding of in sommigen gevallen zelfs helemaal niet op de website gezet.

De site vraagt vogelaars hun bijzondere waarnemingen te melden. Worden inzendingen geselecteerd en zo ja, op basis waarvan?

De waarnemingen worden geselecteerd op basis van een aantal criteria. Het gaat misschien wat ver om dit helemaal uit te splitsen, maar de meest belangrijke criteria zijn:

1. 'Bijzondere' (schaarse of zeldzamere soorten zoals een rotgans tussen de rietganzen.
 2. 'Gewonere' soorten in een bijzondere tijd van het jaar zoals een roodborsttapuit in december
 3. 'Grote aantallen' zoals honderden wulpen op een akker
- De term 'bijzondere soorten' duidt niet zozeer op zeldzaam voor Nederland, maar eerder schaars voor onze regio.

Om bijvoorbeeld een Pontische meeuw te herkennen moet je beschikken over parate soortenkennis. Een vergissing – als gevolg van tegenlicht e.d. – is snel gemaakt. Is er veel discussie over de juistheid van waarnemingen?

Ja, best wel. Met name als het 'moeilijke' soorten betreft. Er is in de Kempen momenteel een commissie actief die zich als doel heeft gesteld om, ten behoeve van bijvoorbeeld een toekomstige Avifauna van onze regio, alle meldingen van moeilijke soorten te screenen. Die commissie heet VINK (Vogels in de Kempen) en bestaat uit Frank Neijts, Rob Bouwman en Henk Hendriks en voorheen aangevuld

met Jan Erik Kikkert. Hun doel is niet om waarnemingen in twijfel te trekken, maar om moeilijke soorten met een hogere zekerheidsgraad de boeken in te kunnen krijgen dan het 'zomaar' aannemen dat iets klopt. Dat die commissie kundig is mag buiten kijf staan en zij hebben al regelmatig door hun inmenging waarnemingen terecht kunnen corrigeren. Echter, met dit corrigeren of screenen kan helaas niet iedereen even goed omgaan. Door sommigen wordt dat beoordelen ervaren als 'op de vingers kijken' en dat is jammer. Ik heb zelf geen probleem met die commissie en meld mijn moeilijke waarnemingen gewoon aan VINK. Op de website staat hoe je dat kunt doen en welke soorten door de commissie VINK voor de Kempen als beoordeelsoorten worden beschouwd.

Voor de duidelijkheid: de commissie screent waarnemingen uit haar 'eigen kring' net zo kritisch als iedere andere ingezonden waarneming, dus van vooroordelen is geen sprake. Mocht je waarnemingen willen laten beoordelen, zorg dan voor een duidelijke omschrijving, liefst aangevuld met foto's en/of geluidsopnames van wat je gezien hebt.

©R. Kastelijn

Op de site worden opsommingen van waarnemingen afgewisseld met prachtige foto's van vogels. Sommige foto's zijn van jou en gemaakt met behulp van digiscoping. Hoe ga je te werk?

Vanaf 2002 ben ik mondjesmaat begonnen met het fotograferen van vogels. Dit doe ik niet om erkenning of roem, maar puur voor mezelf, om te leren. Niets werkt zo goed om soorten te leren kennen als het fotograferen van een soort. Met een redelijke foto kun je ieder patroontje in de veren zichtbaar maken en dan thuis met de literatuur erbij aan het puzzelen slaan. Dat is heel leerzaam!

De eerste jaren maakte ik voornamelijk gebruik van digiscopen, fotograferen met een digitale camera door een telescoop. Omdat ik in de Kempen eigenlijk de eerste was die dit deed, werd ik zeer vaak gebeld door de groep vogelaars die voor de bijzondere soorten op pad zijn (oneerbiedig: soortenjagers) om bij bijzondere waarnemingen foto's te komen maken. Zo leerde ik ook die enthousiaste groep vogelaars snel kennen en dat werkte natuurlijk ook erg mee aan mijn wens om snel veel soorten te leren kennen.

Die mannen hebben tegenwoordig allemaal zelf fotoapparatuur, dus op dat vlak is de rust de laatste jaren weer teruggekeerd. Sinds twee jaar gebruik ik een spiegelreflexcamera om mee te fotograferen. Dit heeft zowel voor- als nadelen. Het grootste nadeel is de vergroting; met digiscopen kun je met vergrotingen werken die simpelweg onhaalbaar zijn met spiegelreflex. Met spiegelreflex kun je echter sneller reageren, vliegende vogels beter fotograferen en meer detail zichtbaar maken. Voor allebei is iets te zeggen. Afgelopen jaar ben ik begonnen met macrofotografie van vlinders en libellen, een heel andere tak van sport. Erg leerzaam, maar behoorlijk tijdrovend. Het enige dat qua fotografie nog op mijn verlanglijst staat is landschapsfotografie. Om een of andere reden lukt de compositie van een goede landschapsfoto me nog niet echt. Daar waar ik een vogel, libel of vlinder best aardig op de plaat kan krijgen wil dat met landschappen niet vlotten. Misschien ben ik er ook gewoon te weinig mee bezig en zou ik me er meer in moeten verdiepen. Wie weet, in de toekomst?

©R. Kastelijn

Op de website werd op 10 februari melding gemaakt van een dwerguil in het Leenderbos. Deze bijzondere dwaalgast heeft veel belangstelling getrokken en er zijn ook veel foto's van gepubliceerd. Ben jij ook gaan kijken en kun je de gebeurtenissen over dit uiltje eens beschrijven.

Tja, over de dwerguil is al veel gesproken, vooral op internet, en er zijn even zoveel meningen als dat er vogelaars zijn. Ik ben inderdaad op maandagavond, de laatste avond dat de vogel is gezien, wezen kijken en vond het erg leuk om te zien. Het was voor mij een geheel nieuwe soort, en ik was verbaasd over het formaat. Grootte van een spreeuw met het uiterlijk van een steenuiltje. Het was die avond erg druk zoals het ook de avond en de middag ervoor was geweest, maar de sfeer was rustig. Natuurlijk zijn er altijd mensen die het nodig vinden om net weer ietsje dichterbij te gaan of er onder te gaan liggen, maar buiten dat verliep de avond rustig. De vogel leek zich er ook niet zo gek veel van aan te trekken, voor zover dat natuurlijk mogelijk is als er vijfenzeventig mensen staan. Hij reageerde op iedere roepende goudhaan, kuif-

mees en grote bonte specht en zat alert om zich heen te kijken. Af en toe poetste het uiltje zich even. Ik ben er maar kort geweest, maar een dag later gingen wilde verhalen de ronde. Omdat er nog mensen waren die de vogel erg graag wilden zien, maar er eerder geen tijd hadden was het ook dinsdag nog behoorlijk druk. Omdat de vogel niet werd waargenomen op dezelfde locatie als waar deze initieel verbleef. Flinke groepen trokken schijnbaar dwars door de bossen, soms werd zelfs met stokken op bomen met hollen getikt om de vogel tevoorschijn te laten komen. Dat is natuurlijk niet goed te praten. Het is jammer dat de vogel van die locatie verdwenen is, maar misschien is dat voor de vogel het beste. Je kunt natuurlijk nooit met zekerheid zeggen dat de vogel verjaagd is, maar de gigantische aanloop zal toch voor een deel wel meespelen in het verdwijnen van de vogel. Al met al wederom een leermoment, want na de discussie die is ontstaan wordt zelfs landelijk geheel anders met dit soort meldingen omgegaan, zelfs al zijn ze landelijk gezien uniek.

©R. Kastelijm

Waarom wordt de site Vogels in de Kempen niet ondergebracht bij waarneming.nl, alle waarnemingen uit de Kempen zijn dan ook weer gearcheveerd?

Deels waar, alle waarnemingen worden dan weliswaar gearcheveerd, maar zijn niet als 'de Kempen' terug te vinden in waarneming.nl. En dat was voor veel mensen een reden om vast te houden aan een 'eigen' waarnemingsite. We hebben die vraag overigens wel gesteld aan veel van onze waarnemers, maar de algemene tendens was, enige jaren geleden, dat een eigen site zeker nog een toegevoegde waarde had. Overigens worden ook al onze waarnemingen gearcheveerd. We hebben natuurlijk Ornis, waar alle waarnemingen in detail in kunnen komen staan, maar buiten dat bewaren we alle waarnemingen in ons digitale e-mailarchief. Daarin wijken we dus niet af van waarneming.nl. Daarbij komt natuurlijk dat het eenieder vrij is om zijn of haar waarnemingen alsnog in te sturen naar waarneming.nl.

Elk jaar inventariseer je samen met anderen de broedvogels van de Strabrechtse Heide en Beuven. Welke kenmerkende soorten bevolken dit gebied en hoe uniek is het?

Enige jaren geleden was ik in de gelukkige omstandigheid dat ik het inventarisatiegebied van Piet van Happen op de Strabrechtse Heide over kon nemen. Omdat ik toch al veel op de Strabrechtse Heide was voor o.a. het trektellen zag ik dat wel zitten.

De Strabrechtse Heide is met zijn ruim 2000 hectare één van de grootste aaneengesloten heidelandschappen van Nederland. Daarom is het natuurlijk al uniek. Als je wandelt of fietst lijkt het een grote lap heide met pijpestrootje en af en toe een verspreid bosje, maar het is een erg afwisselend landschap! De stukken heide en pijpestrootje worden afgewisseld met verschillende type vennen en vochtige laagtes, maar ook met een zandverstuiving. De vogelsoorten die er broeden zijn veelal typische heidesoorten zoals roodborsttapuit, veldleuwerik, wulp,

sprinkhaanzanger en graspieper en boom-
pieper. In de vochtige delen worden deze
soorten regelmatig aangevuld met blauw-
borst, rietgors en watersnip. Op vennen
zijn dodaars en fuut vrij gewoon. Langs
en in de beboste randen en verspreide
bosjes zijn geelgors, boomleeuwerik, ge-
kraagde roodstaart, nachtzwaluw, ransuil,
havik, buizerd en boomvalk en torenvalk
regelmatige gasten. In goede jaren wor-
den deze soorten dan nog eens aangevuld
met schaarse gasten als tapuit en wes-
pendief. En dan heb ik het alleen nog
maar over de 'echte' heide, want als je
het Beuven met al zijn variatie er nog
eens bij gaat tellen, dan is de soortenrijk-
dom enorm.

Roerdomp, woudaap, kleine karekiet, flui-
ter en diverse soorten eenden zijn hier
jaarlijkse broedvogels, soms aangevuld
met echt schaarse gasten als klein water-
hoen of porseleinhoen. Kortom, teveel om
op te noemen.

In de winter is de Strabrechtse Heide na-
tuurlijk een bekende locatie voor overwin-
terende klapeksters, blauwe kiekendie-
ven, grote zilverreigers en diverse soorten
ganzen en zwanen. Op het Beuven zijn
tevens grote zaagbekken en brilduikers
de laatste jaren gewone wintergasten ge-
worden. In het vogeltrekseizoen zijn vis-
arend, zwarte ooievaar, ooievaar, duin-
pieper, kruisbekken en barmsijzen zeer
regelmatige doortrekkers.

*Buiten het broedseizoen bezet je op de
Strabrechtse heide de telpost voor vogels
op trek. Een deel van het terrein wordt
speciaal afgezet voor kraanvogels. In wel-
ke aantallen wordt de Strabrechtse heide
jaarlijks bezocht door kraanvogels?*

Het bemannen van telpost 'Strabrechtse
Heide' is één van mijn vaste activiteiten.
Hoewel ik niet in de wieg gelegd ben voor
trektellen. Want ik houd meer van strui-
nen, wandelen en fietsen, is het trektellen
wel één van de meest leerzame activitei-
ten voor mij.

Je leert er anders naar vogels luisteren en
kijken en dat is erg waardevol. Ik leer vo-
gels niet alleen herkennen aan hun zang
of uiterlijk, maar ook aan hun roepjes.
Het herkennen van roepjes is een hulp-

middel dat ook bij inventarisaties erg
goed van pas komt. Gelukkig hebben we
de afgelopen jaren enkele erg goede
'leraren' op de telpost gehad, waarvan
met name Jan Erik Kikkert maar ook Jan
Hein van Steenis het meest gedreven en
ervaren waren. Ik moet er echter wel veel
tijd en energie insteken en ik wil vooral
ook deze kennis bijhouden. Onze huidige
bemanning bestaat uit zo'n vier à vijf vas-
te tellers die zeer gedreven zijn. Omdat
we niet zo kundig zijn als bijvoorbeeld Jan
Erik proberen we van zoveel moeilijke
soorten een geluidsopname of foto te ma-
ken zodat we achteraf altijd nog houvast
hebben om een soort af te kunnen ma-
ken. Zoals gezegd is dat achteraf puzzel-
len aan soorten erg leerzaam.

Ik probeer mijn inventarisatie af te wisse-
len met het tellen op de telpost, om zo
beide activiteiten up to date te houden.

De Rusthoek in de Strabrechtse Heide
wordt inderdaad zowel in het voorjaar als
het najaar afgezet om doortrekkende
kraanvogels de mogelijkheid te bieden er
te overnachten. Van 1 maart 2007 tot en
met 1 april 2007 zijn er in totaal 294
kraanvogels overtrekkend en in sommige
gevallen overnachtend waargenomen.

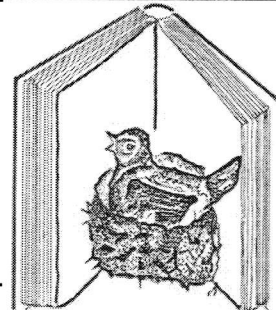
De aantallen van doortrekkers en over-
nachtende kraanvogels verschillen jaar-
lijks.

*Met "Wij spraken met..." is een oude ru-
briek nieuw leven ingeblazen. Leden spre-
ken in deze rubriek over hun persoonlijke
drijfveren, achtergronden en passie van
het vogels kijken. In een volgende uitga-
ve is Roel Winters gevraagd te spreken.
Wij danken Robert Kastelijn voor zijn
openhartig gesprek met ons.*

Leesvoer

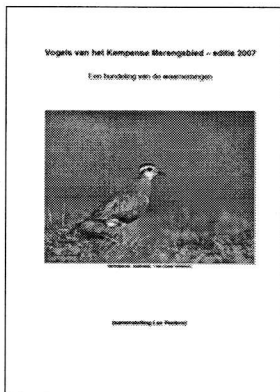
met o.a. inventarisatierapporten van leden*

©M. Sloendregt

2008

Peeters L. (2007) . *Vogels van het Kempense Merengebied - editie 2007. Een bundeling van de waarnemingen.* Meer en actuele informatie op website Birding Kempen.

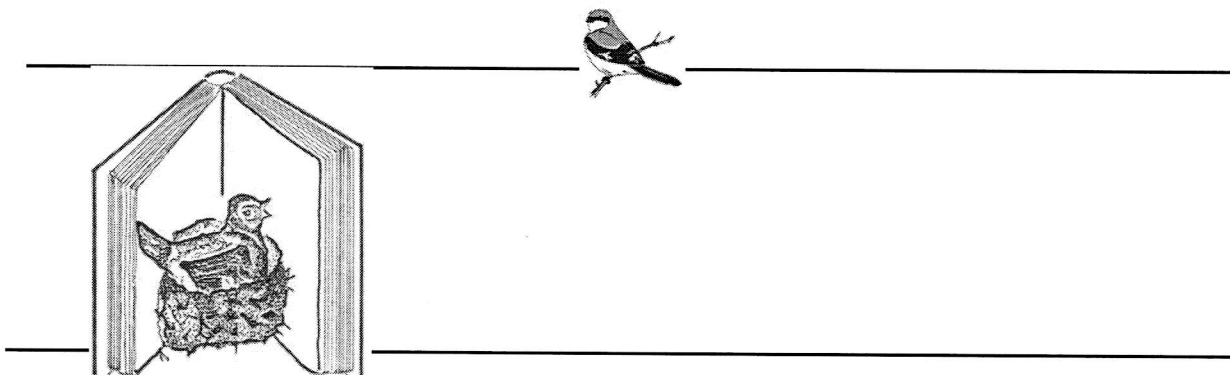
De waarnemingen en onderzoeken van het Belgische Kempense Merengebied in 2007 zijn door Lex Peeters gebundeld in dit verslag. Het vogeljaar 2007 is er succesvol verlopen met 500 teluren op de telpost Kristallijn/Maatheide, diverse watervogeltellingen en het roofvogelonderzoek van ringergroep Demervallei. Het merengebied ligt net over de grens tussen de dorpen Geel, Arendonk, Lommel en Meerhout. Bij vier watervogeltellingen in november en december en diverse slaaplaatstellingen werden 44 plassen betrokken. In totaal werden dit jaar 221 vogelsoorten waargenomen, waarvan twaalf als exoten moeten worden aangemerkt. Daarnaast dienen de waarnemingen van zes soorten waaronder een dwergarend en een grauwe franjepoot nog door het Belgisch Avifaunistisch Homologatiecomité (BAHC) worden beoordeeld.

De gegevens werden ontleend aan de nieuwsgroepen Birding Kempen en Taxandria en de website Trektellen. De broedkarakteristieken bij de roofvogels en uilen zijn gebaseerd op de resultaten in het volledige werkgebied van ringergroep Demervallei.

De kerkuilen deden het met zeven tweede broedsels goed, het eerste legsel was op 20 februari en de gemiddelde legselstart was op 27 maart. Het aantal pulli per nest was 3,8 en het grootste aantal pulli was zes. Het slechtvalkenkoppel van de Electrabelcentrale in Mol brachten dit jaar vier jongen groot. Voor een nieuwe vestigingsmogelijkheid is gezorgd door een nestkast aan de zandsilo's van Sibelco aan de Kanaalplas te plaatsen.

De aalscholvers op de Stroobants-kolonie telde veertig nesten, met de eerste broedende exemplaren op 20 februari. Op plassen werden in november 274 aalscholvers geteld, die als gevolg van de tweede vorstperiode in december in aantal afname en hun heil zochten bij de beken. Op de slaapplaatsen werden in het weekend van 9-11 november 274 exemplaren geteld, één van de overnachters bleek in Denemarken te zijn geringd. Op de trektelpost werden 1227 exemplaren in het voorjaar en 2842 exemplaren in het najaar geteld. In 2007 werd de aalscholver de op zeven soorten na de talrijkste doortrekker op de telpost. Door een ongewoon sterke kauwen-trek (2771 ex.) in oktober, bracht dit de soort voor vogeltrek op de tiende plaats. Van de houtduif werden 40.722 exemplaren geteld, waarmee deze soort de top-10 trektellijst aanvoert. Op de telpost werden ook wespdierven (244), zwarte wouwen (10), visarenden (29), ooievaars (63), kleine strandlopers (16) en smelleken (57) waargenomen.

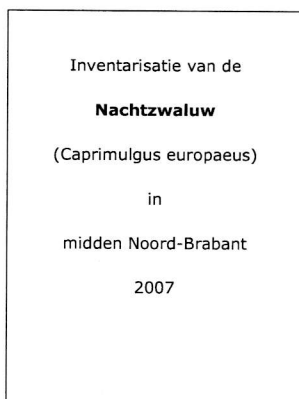
Meeuwen en sterns nemen in deze waterrijke regio een belangrijke plaats in, op de slaapplaats op de Maatheide werden in de winter circa 17000 kokmeeuwen geteld die in het voorjaar terugkeren naar de kolonies. In de kolonie aan de Glasfabriek broedde 500 paren, 866 pulli werden geringd. Tussen de kokmeeuwen bevinden zich in het broedseizoen ook 15 paren zwartkopmeeuwen, diverse vogels werden voorzien van kleurringen. Terugmeldingen van zwartkopmeeuwen komen veelal uit de Franse Atlantische kust en zelfs op 2644 km afstand uit Marokko.

De ijsvogel doet het met ruim dertig territoria goed in de streek. De veldleeuwerik komt in hoge dichtheid met 100-115 territoria voor binnen 1,5 vierkante kilometer geschikt biotoop. Deze bedreigde soort vormt hier een zeer belangrijk bolwerk, dat de komende jaren volledig verloren zal gaan door zandwinnings en industrievestiging. De nachtegaal verdient de komende jaren de volle aandacht, de areaalgrens schuift vanuit de Nederlandse Kempen steeds zuidelijker terug. Bekende bolwerken zoals langs het kanaal van Arendonk worden verlaten terwijl het biotoop nog geschikt blijft. In het gebied zijn twee waarnemingen van de braamsluiper.

Ondanks het ontbreken van gegevens over enkele algemene soorten geeft dit verslag een heel fraai beeld van de regionale avifauna en is een stimulans voor vogelaars om hun waarnemingen te melden.

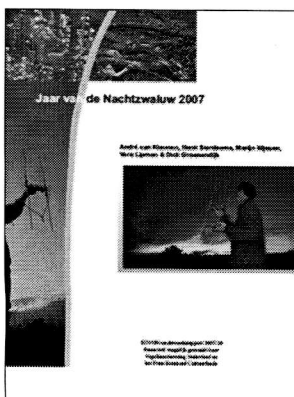
Belangstellenden kunnen het volledige verslag - als pdf-bestand, 1,4 mB - gratis aanvragen bij Lex Peeters (email: lpeeters@iae.nl).

2008

Busink P. (2008) *Inventarisatie van de Nachtzwaluw (Caprimulgus europaeus) in midden Noord-Brabant 2007*. Uitgave Vogelwerkgroep Midden Brabant

Diverse terreinen in het werkgebied van Vogelwerkgroep Midden Brabant zijn in het 'Jaar van de Nachtzwaluw' weer geïnventariseerd en een vergelijking met de periode 2001-2004 met het jaar 2007 laat na een dalende tendens als gevolg van veranderend bosbeheer toch een lichte stijging zien van 15% door het ontstaan van weer enkele nieuwe kapvlakten. De populatie op Landgoed de Utrecht (Esbeek - Netersel) komt vooral voor op kapvlakten. Landgoed de Utrecht (naaldbos en heide) met 37 territoria en de Loonse- en Drunense Duinen (stuifzanden) met 16 territoria vormen de kerngebieden in deze regio.

2008

Van Kleunen A., Sierdsema H., Nijsen M., Lipman V. & Groenedijk D. (2007) *Jaar van de Nachtzwaluw 2007*. Uitgave SOVON Vogelonderzoek Nederland, SOVON-onderzoeksrapport 2007/10.

Resultaten van de landelijke telling, gezenderde nachtzwaluwen in relatie tot terreingebruik en voedselkeuze.

Samengevat in deze uitgave op pagina's 20-22.

Het rapport is als pdf te downloaden van de SOVON-website (http://www.sovon.nl/pdf/Ond2007-10_Jaar_van_de_Nachtzwaluw.pdf)

***INVENTARISATIERAPPORTEN VAN LEDEN ZIJN TE LEEN UIT HET ARCHIEF VAN VWG DE KEMPEN.**

OOK TE LEEN ZIJN OUDE JAARGANGEN VAN DE BLAUWE KLAUWIER. DE LIJST VAN PUBLICATIES IN LEESVOER IS SLECHTS EEN BEPERKTE SELECTIE UIT O.A. INVENTARISATIERAPPORTEN VAN LEDEN.

Activiteitenagenda

April - oktober*

©H. Bierens

25 JAAR HUISZWALUWTELLING IN DE KEMPEN,

Het jaar 2008 laat zien dat 'vogelwerkgroep De Kempen' een bijzondere vereniging is. Vanaf 1984 wordt er, door mensen die zich verbonden voelen met de huiszwaluw, geteld. De huiszwaluwnesten worden dit jaar voor de 25e keer op rij geteld. Dit is een compliment waard!

Als wij nu in deze uitgave naar het verslag van 2007 kijken is het jammer dat er zoveel dorpen bij staan die niet geteld worden. Dit had het onderzoek nog beter gemaakt. Omdat de huiszwaluwtekening laagdrempelig is, kan nagenoeg iedereen meedoen aan deze inventarisatie. Het is goed te combineren met een wandel- of fietstocht door je dorp en nog wel op een mooie zomerse avond. Wat wil men nog meer, lekker in beweging en tevens lekker aan het vogelen, want wij zijn toch lid van één vogelwerkgroep!

Wim Deeben

SLUITINGSDATUM KOPIJ BLAUWE KLAUWIER IS 1 SEPTEMBER

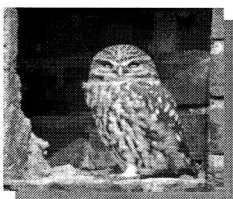
DE BLAUWE KLAUWIER JAARGANG 34, NR. 3 - OKTOBER 2008

MET O.A. KERKUILEN IN EEN DAL- EN TOPJAAR 2006-2007

* WIJZIGINGEN VOORBEHOUDEN, HET LAATSTE NIEUWS WORDT VERMELD IN DE MAANDELIJKSE CONVO.

IN HET KORT

Vrijdag 25 april, ledenbijeenkomst

JOS VROEGRIJK OVER REIZEN IN POLEN.

UITGAVE BLAUWE KLAUWIER APRIL (34-2)

Zaterdag 3 mei nestkastcontrole Koningshof

Aanvang 9.00 uur Koningshof, Veldhoven. Info Jan Wouters

Vrijdag 23 mei. Ledenbijeenkomst Spekdonken/Kleine Beerze

Excursie door Noud Janssen, aanvang 19.00 uur

Zaterdag 24 mei, nestkastcontrole Koningshof

Aanvang 9.00 uur Koningshof Veldhoven. Info Jan Wouters

Mei - juni, M.U.S. telling urbane soorten (SOVON)

Tweede vroege ochtendtelling: 15 mei—15 juni,

derde avondtelling 15 juni - 15 juli

Mei- augustus, nachtzwaluwinventarisatie Leenderbos

Info Mark Sloendregt

Mei - augustus nachtzwaluwonderzoek

Info Henk Sierdsema

Mei - juni, Kastcontroles kerkuil en steenuil

Info Mark Sloendregt (kerkuil) en Wil de veer (steenuil)

Juni - augustus onderzoek naar wespendienven

Info Jaques van Kessel

Juli - augustus, inventarisatie huiszwaluwen

Info Wim Deeben

Vrijdag 22 augustus ledenbijeenkomst

Vakantiefoto's

September- december, vogeltrektellingen

Telposten Strabrechtse heide (Robert Kastelijn) en Patersgronden (Wim Deeben). Kijk voor info ook op www.trektellen.nl

Vrijdag 26 september, ledenbijeenkomst

Vrijdag 24 oktober ledenbijeenkomst

Uitgave Blauwe Klauwier oktober, 34-3.

VOGELOPVANG EN VOGELBESCHERMING IN DE KEMPEN

Vogelasiel Eindhoven

Antoon de Kleyn
Eikenstraat 49
5651 CM Eindhoven
Tel.: 040-2526897

Melding roofvogelvervolging

Vogelasiel Someren e.o.
Tel.: 0493-493564 of mobiel: 06-21975875

Dierenambulance voor Eindhoven e.o.

Tel.: 040-2523188

Melding verstoring buitengebied

Provinciale milieuklachtcentrale,
24 uur per dag bereikbaar
Tel.: 073-6812821

BESTUURSLEDEN VWG DE KEMPEN

Voorzitter

Jan Kolsters
Van Nuenenstraat 96
5503 CL Veldhoven
Tel.: 040-2538248

Secretaris

Hetty Fokkens-Norde
Kermisberg 6
5508 DW Veldhoven
Tel.: 040-2543077

Penningmeester

Piet van der Krieken
Molenpad 6
5524 BD Steensel
Tel.: 0497-512414

Biologisch secretaris

Pieter Wouters
Lensheuvel 37
5541 BA Reusel
Tel.: 0497-643049

Algemene leden

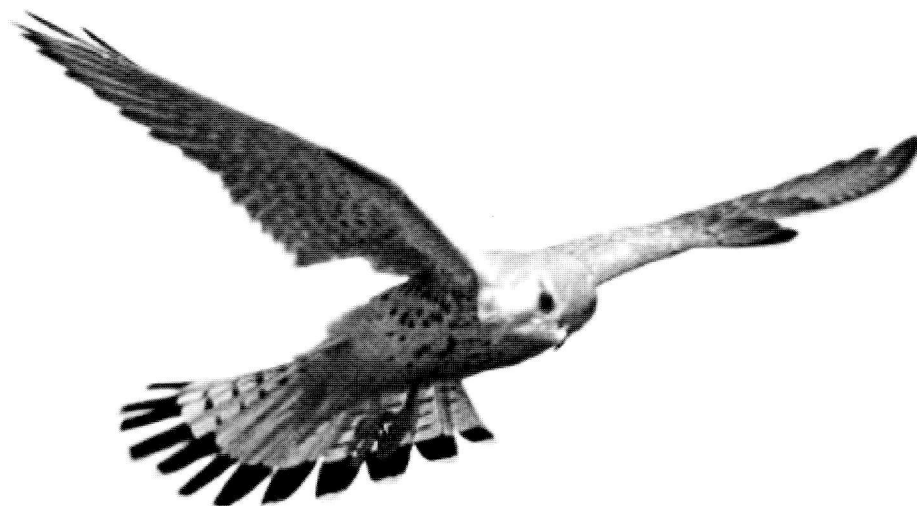
Jacques van Kessel
Evestraat 18
5503 XN Veldhoven
Tel.: 040-2531211

Algemene leden

Alfonso Gil Cantabrana
Eijervan 24
5646 JL Eindhoven
Tel.: 040-2425404

Opvang nieuwe leden

Ben Jacobs
De Bleker 41
5506 BB Veldhoven
Tel.: 040-2534735

Vogelwerkgroep De kempen

Vogelwerkgroep De kempen beoogt bezig te zijn met vogelstudie in de Kempen, teneinde de kennis over de in het wild levende vogels te vergroten en een bijdrage te leveren aan de bescherming van deze vogels in hun milieu.

Hiernaast is ruimte voor andere activiteiten zoals: natuurstudie in ruimere zin; voorlichting; educatie; en beheerswerkzaamheden.

Secretariaat/Postadres

Vogelwerkgroep De Kempen
Postbus 386
5500 AJ Veldhoven

E-mail

vwgkempen@hetnet.nl

Homepage

www.homepages.hetnet.nl/~vwgdekempen

Lidmaatschap

Het lidmaatschap kan men verkrijgen door zich te wenden tot het secretariaat van Vogelwerkgroep De kempen.

De contributie bedraagt €30,- per jaar.

Gezinsleden betalen €15,-.

Studenten en 65-plussers betalen €25,-.

Donateurs

Donateurs die de Vogelwerkgroep willen steunen zijn van harte welkom.

Bij een donatie van €15,- of meer, krijgt men het verenigingsblad een jaar lang toegezonden. Betaling van contributie of donatie kan geschieden door storting op giro-rekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep De Kempen, onder vermelding van 'contributie' of 'donatie'.

Inhoud

- 2 **Vogelvaria**
- 4 **De ijsvogel (*Alcedo atthis*) op Golfbaan Welschap**
Wil de Veer
- 14 **Nachtzwaluwinventarisatie 2007**
Mark Sloendregt
- 20 **Jaar van de Nachtzwaluw 2007**
Henk Sierdsema en Mark Sloendregt
- 24 **De huiszwaluw (*Delichon urbica*) in de Kempen in 2007**
Wim Deeben
- 32 **Wij spraken met ...**
Robert Kastelijn
- 40 **Leesvoer**
- 42 **Activiteitenagenda april - oktober**

Vogelwerkgroep De Kempen is opgericht in 1974 en houdt zich bezig met het bestuderen van de vogels die in het wild in de Kempen (Zuidoost Brabant) voorkomen. Van een klein groepje bevriende vogelaars groeide de werkgroep uit tot een veelzijdige en actieve organisatie van ongeveer 80 leden. De Klapekster (streeknaam 'Blauwe Klauwier') dient als logo.

